

Do celów zrównoważonego rozwoju

Wśród głównych priorytetów, które są określone w programie rozwoju społeczno-gospodarczego Republiki Białoruś do 2025 roku, wymienia się silne regiony, które są rozumiane jako wygodne i bezpieczne warunki życia i pracy, jakościowa i przystępna infrastruktura społeczna, wysoka mobilność, inwestycje w nową produkcję i produktywnie zatrudnienie. Przy tym strategia rozwoju regionalnego zakłada realizację projektów inwestycyjnych w regionach słabiej rozwiniętych - w zakresie wykorzystania lokalnych zasobów i tworzenia nowych gałęzi przemysłu, oraz na obszarach objętych preferencyjnym traktowaniem - w zakresie tworzenia zaawansowanych technologicznie gałęzi przemysłu zorientowanych na eksport. Oczywiście jest, że im bardziej wydajne są miejsca pracy w regionach, im wyższa jest tam produktywność, tym bardziej atrakcyjne będzie życie poza stolicą. W związku z tym pierwszym zadaniem jest stworzenie warunków do powstawania w regionach przedsiębiorstw oferujących wysoko wydajne miejsca pracy i wysokie płace. W jaki sposób kwestie te są rozwiązywane w praktyce? To właśnie jest przedmiotem proponowanego badania.

Borys Zalessky

Jego doświadczenie zawodowe w dziennikarstwie sięga prawie pięćdziesięciu lat.

Obecnie jest profesorem nadzwyczajnym w Katedrze Dziennikarstwa Międzynarodowego na Wydziale Dziennikarstwa Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego.

Obszary badań: współczesne stosunki międzynarodowe; publicystyka międzynarodowa, ekonomia międzynarodowa.

WYDAWNICTWO
NASZA WIEDZA

Do celów zrównoważonego rozwoju

Zbiór artykułów

Boris Zalesskij

Boris Zalesskij

Do celów zrównoważonego rozwoju

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Boris Zalesskij

Do celów zrównoważonego rozwoju

Zbiór artykułów

FOR AUTHOR USE ONLY

ScieniaScripts

Imprint

Any brand names and product names mentioned in this book are subject to trademark, brand or patent protection and are trademarks or registered trademarks of their respective holders. The use of brand names, product names, common names, trade names, product descriptions etc. even without a particular marking in this work is in no way to be construed to mean that such names may be regarded as unrestricted in respect of trademark and brand protection legislation and could thus be used by anyone.

Cover image: www.ingimage.com

This book is a translation from the original published under ISBN 978-620-3-47207-3.

Publisher:

Scienca Scripts

is a trademark of

International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

17 Meldrum Street, Beau Bassin 71504, Mauritius

Printed at: see last page

ISBN: 978-620-3-54937-9

Copyright © Boris Zalesskij

Copyright © 2021 International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

FOR AUTHOR USE ONLY

Borys Zalesky

Do celów zrównoważonego rozwoju

Zbiór artykułów

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Spis treści

Skupienie się na priorytetach długoterminowych.....	5
Projekty przyszłości powstają już dziś.....	15
Plany wywozu żywności Napięty, ale osiągalny	27
Osobliwości wielowektorowości partnerstwo platformy giełdowej.....	30
Na rzecz zrównoważonego rozwoju regionalnego	39
Do celów zrównoważonego rozwoju energetycznego rozwój osadnictwa.....	42
Priorytet partnerstwa - rolnictwo.....	45
Od ustaleń prawnych - do konkretnych projektów	48
Promowanie innowacji i rozwoju.....	51
Literatura	54

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Skupienie się na priorytetach długoterminowych

Republika Kazachstanu, która w 2021 roku będzie przewodniczyć Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EAEU), nakreśliła pięć kluczowych obszarów swojej działalności w roku swojego przewodnictwa, kierując się długoterminowymi priorytetami rozwoju tej organizacji międzynarodowej:

1) nadanie nowego impulsu współpracy przemysłowej w formie wspólnych przedsięwzięć w przemyśle, przemyśle rolnym i usługach;

2) wyeliminowania pozostałych barier we wzajemnej wymianie handlowej pomiędzy krajami uczestniczącymi w tej formacji integracyjnej na szczeblu centralnym, regionalnym i gminnym;

3) wykorzystanie potencjału transgranicznych arterii transportowych i węzłów logistycznych w celu budowania zaufania na kontynencie euroazjatyckim;

4) uczynienia z kompleksowej cyfryzacji siły napędowej rozwoju gospodarek państw członkowskich Unii, nadając jakościowe przyspieszenie wdrażaniu technologii cyfrowych w przemyśle, rolnictwie i transporcie;

5) rozszerzyć dostęp do rynków zagranicznych, "aktywnie rozwijać stosunki handlowe i gospodarcze z krajami trzecimi i stowarzyszeniami integracyjnymi"¹.

Do osiągnięcia tych celów powinno przyczynić się skuteczne i pełne wdrożenie strategicznych kierunków rozwoju euroazjatyckiej integracji gospodarczej do 2025 roku, przyjętych przez szefów państw członkowskich Eurazji na posiedzeniu Najwyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej w grudniu 2020 roku i opublikowanych w styczniu 2021 roku. Dokument ten zawiera 330 działań i mechanizmów rozwoju współpracy, pogrupowanych w 11

---

¹ Apel Prezydenta Republiki Kazachstanu Kassyma-Jomarta Kemelewicza Tokajewa do szefów państw członkowskich Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/18-01-2021-1.aspx>

bloków systemowych, których realizacja powinna doprowadzić do osiągnięcia do 2025 roku takich rezultatów, jak

1) dokończenie tworzenia wspólnego rynku towarów, usług, kapitału i pracy;

2) poprawa skuteczności regulacji wspólnego rynku EAEU;

3) przejście na jakościowo wyższy poziom regulacji i administracji celnej;

4) udzielanie gwarancji jakości i bezpieczeństwa towarów;

5) kształtowanie przestrzeni cyfrowej EAEU;

6) ustanowienie mechanizmów celowej promocji rozwoju gospodarczego;

7) budowanie systemu zarządzania wspólnymi projektami kooperacyjnymi, rozwój sektorów wysokowydajnych;

8) Stymulowanie postępu naukowego i technologicznego;

9) zwiększenie efektywności instytucji EAEU;

10) uruchomienie mechanizmów współpracy w zakresie edukacji, zdrowia, turystyki i sportu;

11) ustanowienie EAEU jednym z najbardziej znaczących ośrodków rozwoju współczesnego świata.

Aby zrealizować te strategiczne kierunki, "konieczne będzie zawarcie 13 traktatów międzynarodowych, przyjęcie ponad 60 normatywnych aktów prawnych oraz wprowadzenie około 25 poprawek i uzupełnień do Traktatu o Unii Europejskiej i ustawodawstwa krajowego"². Zakłada się, że wszystkie te działania pomogą zwiększyć eksport z krajów EAEU do krajów trzecich o jedną czwartą do 2025 roku. Można to osiągnąć, jeśli będziemy podążać drogą tworzenia wspólnych euroazjatyckich firm, które będą się wzajemnie uzupełniać i wytwarzać konkurencyjne produkty. Na razie "w EZR istnieje 17,5 tys. spółek joint venture z partnerami w Unii, w tym 2,4 tys. na Białorusi". EZR jest

---

2 Pivovar, E. Opublikowanie strategii rozwoju euroazjatyckiej integracji gospodarczej do 2025 roku / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/opublikovana-strategija-razvittija-evrazijskoj-ekonomicheskoj-integratsii-do-2025-goda-423997-2021/>

zainteresowana realizacją projektów inwestycyjnych o łącznym szacowanym koszcie około 200 mld dolarów.³

Kolejnym ważnym segmentem integracji euroazjatyckiej jest realizacja projektów cyfrowych, gdyż proces integracji technologii cyfrowych we wszystkich aspektach działalności jest kluczowym warunkiem postępu w dzisiejszych czasach. Niebagatelną rolę w EAEU odegra Republika Białorusi, gdzie już stworzono wystarczające zaplecze infrastrukturalne dla transformacji cyfrowej i gdzie od dłuższego czasu funkcjonuje największy klaster IT w Europie Wschodniej - High Tech Park. "W 2020 roku jego eksport przekroczył 2,5 mld dolarów - to ponad 20% całego eksportu usług Białorusi" ⁴.

Na Forum Cyfrowym Almaty 2021, które odbyło się w lutym 2021 roku, strona białoruska wymieniła projekt Euroazjatyckiego Banku Rozwoju "Podróżuj bez COVID" wśród wspólnych projektów cyfrowych w EAEU, które zostały rzeczywiście zrealizowane z korzyścią dla ludności. Jednocześnie zwrócono uwagę uczestników forum na fakt, że pozostałe projekty agendy cyfrowej EAEU utknęły w martwym punkcie. W ciągu trzech lat osiągnięto niewiele wymiernych rezultatów, w tym gospodarczych. Z tego powodu realizacja agendy cyfrowej EAEU nie doprowadziła jeszcze do rozwoju segmentów krajowych. W związku z tym bardzo ważne jest obecnie wyznaczenie konkretnych zadań, określenie wykonawców, opracowanie jasnych zasad architektury informacji oraz zsynchronizowanie tempa prac zarówno w samych państwach członkowskich EAEU, jak i na poziomie integracji, tak aby cyfryzacja przeniosła gospodarkę realną przede wszystkim na nowy poziom. Takie podejście w tej kwestii prezentuje Kazachstan, który w 2021 r. będzie przewodniczył EAEU. Dość powiedzieć, że obecnie do priorytetów w unii

---

3 Pivovar, E. Myasnikovich uważa za konieczne rozwijanie w EAEU współpracy przemysłowej w branżach high-tech / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mjasnikovich-schitaet-neobhodimym-razvivat-v-eaes-promkoooperatsiju-v-vysokotekhnologichnyh-otrasljah-427278-2021>

4 Eksport HTP w 2020 roku przekroczył 2,5 mld dolarów - Golovchenko [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-pvt-v-2020-godu-prevysil-25-mlrd-golovchenko-427222-2021/>

należy zainicjowany przez Kazachstan projekt tworzenia centrów dystrybucji hurtowej, a także uruchomienie na pełną skalę ekosystemu cyfrowego korytarza transportowego, zaproponowanego przez Białoruś wspólnie z partnerami unii. Ponadto, jeden ze wspólnych projektów może stać się "inteligentnym miastem", ponieważ wszystkie większe miasta w EEU mają takie same zadania w zakresie zarządzania oświetleniem, przepływem ruchu, dostawą energii elektrycznej, wody i ciepła. Zdaniem strony białoruskiej "wszystkie te zadania można rozwiązać za pomocą wielofunkcyjnych platform cyfrowych".⁵ Będzie to jednak wymagało wiele skoordynowanej pracy, aby uzyskać potężny efekt synergii.

Innym ważnym obszarem rozwoju Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej w ciągu najbliższych pięciu lat powinna być intensyfikacja współpracy gospodarczej z zagranicą i organizacjami międzynarodowymi, co pozwoli na skoordynowaną pracę nad procesami integracyjnymi w przestrzeni euroazjatyckiej, w tym nad⁶współdziałaniem gospodarczym "w ramach idei Wielkomorawskiego Partnerstwa". Dla przypomnienia, zaproponowana przez Rosję w 2015 roku idea utworzenia Partnerstwa Wielkoeurazjatyckiego to sieć dialogu pomiędzy kluczowymi graczami w Eurazji, nie tylko pomiędzy największymi gospodarkami narodowymi, ale także regionalnymi stowarzyszeniami gospodarczymi połączonymi elastycznym systemem międzynarodowych norm prawnych, infrastrukturą transportowo-logistyczną, energetyczną, telekomunikacyjną i finansową, wspólnymi projektami i instytucjami. Ta ambitna koncepcja, która już została nazwana najambitniejszym projektem integracyjnym obecnego stulecia, zakłada wdrożenie szeregu podstawowych zasad, które odróżniają ją od innych euroazjatyckich planów integracyjnych.

---

5 Białoruś opowiada się za przyspieszoną realizacją projektów cyfrowych w EAEU - Golovchenko [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-vystupaet-za-uskorenie-realizatsii-tsifrovyyh-proektov-v-eaes-golovchenko>

6 Strategiczne kierunki rozwoju euroazjatyckiej integracji gospodarczej do 2025 roku. - - M., 2020. - - C. 9.

Po pierwsze, nie pretenduje do konkurowania z innymi regionalnymi strukturami integracyjnymi, a jedynie rozwija je pod kątem przyszłego wspólnego euroazjatyckiego mechanizmu gospodarczego. Większe Partnerstwo Euroazjatyckie "nie działa jako związek euroazjatyckiego Wschodu przeciwko europejskiemu Zachodowi⁷. Realizacja tego projektu, którego uczestników już dziś charakteryzują różnice w modelach rozwoju społecznego, politycznego i gospodarczego, nie ma na celu narzucenia nikomu jednego zestawu wartości, a jedynie stworzenie jak najbardziej komfortowych warunków dla wszystkich uczestników, nie dzieląc ich na liderów i outsiderów oraz zapewniając różnorodne, elastyczne formy włączania poszczególnych krajów do partnerstwa. Oczekuje się, że Partnerstwo Euroazjatyckie wpłynie nie tylko na gospodarkę, ale także na inne obszary interakcji - naukę, edukację, kulturę, sferę humanitarną, a równolegle przyczyni się do wzmocnienia bezpieczeństwa żywnościowego, energetycznego i kontynentalnego oraz rozwiąże problemy globalne, takie jak zmiany klimatyczne, zwalczanie pandemii i migracje. Kolejną cechą wyróżniającą ten projekt powinna być zasada oddolnej realizacji, w oparciu o konkretne porozumienia pomiędzy regionalnymi organizacjami integracyjnymi a poszczególnymi krajami. W szczególności planowane połączenie Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej z chińską inicjatywą "One Belt, One Road" bardzo harmonijnie wpisuje się w ten schemat. I nie tylko to.

Dlatego już na szczycie Azji Wschodniej w listopadzie 2020 r. stwierdzono, że dalszy rozwój różnych projektów integracyjnych w regionie Azji i Pacyfiku przyczyni się jedynie do wzmocnienia współpracy gospodarczej. W tym względzie takie "regionalne i subregionalne stowarzyszenia, jak Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, Euroazjatycka Unia

---

7_Kortunow A. Osiem zasad Wielkomorawskiego Partnerstwa / A. Kortunow // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/vosem-printsipov-bolshogo-evraziyskogo-partnerstva/>

Gospodarcza i Szanghajska Organizacja Współpracy mogą współpracować dla dobra całego regionu i uzupełniać się harmonijnie i skutecznie"⁸.

Ze swojej strony Kazachstan, który w 2021 roku będzie przewodniczył EAEU, deklarując swoje podejście do konsekwentnego poszerzania dostępu do rynków zagranicznych oraz aktywnego rozwoju stosunków handlowych i gospodarczych z krajami trzecimi i stowarzyszeniami integracyjnymi, skupił swoją uwagę nie tylko na systematycznej pracy nad ustanowieniem równego poziomu, EAEU skupiła się nie tylko na systematycznej pracy w celu ustanowienia równoprawnego i pragmatycznego dialogu z Unią Europejską i Stowarzyszeniem Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN), ale również na tym, że "skuteczna strategia interakcji z nowym stowarzyszeniem handlowym - Regionalnym Kompleksowym Partnerstwem Gospodarczym (RCEP), które odpowiada za jedną trzecią światowego handlu"⁹.

Rzeczywiście, w połowie listopada 2020 r. podczas szczytu ASEAN podpisano porozumienie o utworzeniu potencjalnie największej na świecie strefy wolnego handlu pomiędzy dziesięcioma krajami Stowarzyszenia (Brunei, Kambodża, Indonezja, Laos, Malezja, Myanmar, Filipiny, Singapur, Tajlandia i Wietnam) oraz pięcioma wiodącymi gospodarkami azjatyckimi - Australią, Chinami, Nową Zelandią, Koreą Południową i Japonią. Porozumienie to "łączy kraje, których łączny produkt brutto zbliża się do 26 bilionów dolarów (jedna trzecia światowego PKB). (jedna trzecia światowego PKB), <...> a liczba ludności przekracza 2,2 mld osób" . Nie ulega wątpliwości, że rozwój wzajemnie korzystnych interakcji z tak znaczącym partnerem na arenie światowej może stać się potężnym impulsem do tego, by EAEU stała się jednym z najważniejszych centrów rozwoju współczesnego świata.

---

8 Azja stworzyła największą na świecie strefę wolnego handlu [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://interaffairs.ru/news/show/28129>

9 Apel Prezydenta Republiki Kazachstanu Kassyma-Jomarta Kemelewicza Tokajewa do szefów państw członkowskich Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/18-01-2021-1.aspx>

Jednym z obiecujących partnerów Unii może stać się wkrótce także utworzony jeszcze w październiku 1993 roku Podsystem Integracji Gospodarczej w Ameryce Środkowej. Jej członkami są Kostaryka, Gwatemala, Honduras, Nikaragua, Panama i Salwador. W lutym 2021 roku Euroazjatycka Komisja Gospodarcza i Sekretariat Integracji Gospodarczej w Ameryce Środkowej (SIECA), który jest organem techniczno-administracyjnym Podsystemu, podpisały memorandum o porozumieniu między obiema organizacjami, którego celem jest intensyfikacja współpracy handlowej i gospodarczej między stronami w takich obszarach współdziałania, jak wzajemny handel, regulacje techniczne i standaryzacja, przemysł i agrobiznes, makroekonomia, wymiana doświadczeń, opracowanie rekomendacji dla rozwoju Euroazjatyckiej Komisji Gospodarczej i EZR. EAEU uważa, że "kraje Ameryki Środkowej mają duży potencjał do zacieśniania współpracy. Podpisanie memorandum jest pierwszym krokiem do zintensyfikowania współpracy handlowej i inwestycyjnej, a w dalszej perspektywie do integracji w globalne łańcuchy wartości <...>. Od 2015 roku wzajemne obroty handlowe wzrosły o 22,6%"¹⁰. Strony utworzą wkrótce wspólną grupę roboczą w celu praktycznego wdrożenia postanowień memorandum.

Kolejnym krajem obu Ameryk, z którym Eurazja znacząco zintensyfikuje współpracę w 2021 roku, jest Kuba, z którą jeszcze w 2018 roku zawarto memorandum o porozumieniu i która otrzymała status państwa obserwatora przy Eurazji w grudniu 2020 roku na posiedzeniu Najwyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej. Wiele faktów wskazuje na to, że poziom rozwoju handlu i współpracy gospodarczej między stronami memorandum ma poważny potencjał wzrostu. W szczególności, "na koniec 2019 roku obroty handlowe między EAEU i Kubą wyniosły 214, 7 mln dolarów, w tym eksport - 197,1 mln dolarów i import -

---

10 Pivovar, E. EWG i Sekretariat Integracji Gospodarczej w Ameryce Środkowej podpisały memorandum / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eeek-i-sekretariat-po-ekonomicheskoi-integratsii-v-tsentralnoj-amerike-podpisali-memorandum-430366-2021>

17,6 mln dolarów. W 2018 roku odnotowano rekordowy poziom obrotów handlowych między EAEU i Kubą od 2010 roku - 417,5 mln dolarów" ¹¹.

Kontynuując temat dwustronnego formatu współpracy międzynarodowej EAEU, należy zauważyć, że realizując cele wyznaczone przez strategiczne kierunki rozwoju euroazjatyckiej integracji gospodarczej do 2025 roku, Euroazjatycka Komisja Gospodarcza prowadzi obecnie niezbędne prace w celu zawarcia umów o utworzeniu stref wolnego handlu również z szeregiem innych państw. W Azji wśród państw zainteresowanych rozwijaniem pełnowymiarowej współpracy z EAEU jest Iran, z którym w maju 2018 roku podpisano umowę przejściową prowadzącą do utworzenia strefy wolnego handlu, która weszła w życie w październiku 2019 roku. W grudniu 2020 roku szefowie państw członkowskich EAEU podjęli decyzję o rozpoczęciu negocjacji w sprawie umowy o strefie wolnego handlu z Iranem do października 2022 roku. Już w lutym 2021 r. uczestnicy tych negocjacji skupili swoją uwagę na projektach transportowych i logistycznych, które mogłyby "pozytywnie wpłynąć zarówno na wzrost obrotów handlowych między krajami EAEU a Iranem, jak i zwiększyć poziom łączności transportowej całego dużego regionu euroazjatyckiego"¹².

W 2021 roku EAEU zamierza nawiązać współpracę między środowiskami biznesowymi i znacząco wzmocnić więzi handlowe i gospodarcze z takim południowoazjatyckim krajem jak Bangladesz. W 2019 r. podpisano memorandum o współpracy z Bangladeszem. Fakt, że gospodarka Bangladeszu "wykazała się znacznym wzrostem w ciągu ostatnich dziesięciu lat, ze średnim wzrostem PKB na poziomie 8% rocznie, a nawet w czasie pandemii wzrost

---

11 Pivovar, E. Kuba mianowana przedstawicielem w Euroazjatyckiej Komisji Gospodarczej / E. Pivovar // [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/kubana-znachila-predstavitelja-v-evrazijskoj-ekonomicheskoy-komissii-427078-2021/>

12 Przewodniczący Rady EWG Michaił Myasnikowicz odbył spotkanie z Mohammadem Beherem Galifabem, przewodniczącym Madżlisu Rady Islamskiej Iranu [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/09-02-2021-01.aspx>

wyniósł 5,6%" pokazuje dość duży potencjał dla rozwoju partnerstw¹³. A teraz ważne jest, aby określić, gdzie strony mają wzajemne interesy i gdzie można osiągnąć dywersyfikację obrotów handlowych. Ponadto, rozpoczęto już badania nad perspektywą utworzenia stref wolnego handlu z Indonezją i Mongolią. A w pierwszej połowie 2021 roku wznowiony zostanie proces negocjacyjny "z największą gospodarką Afryki - Egiptem, a także z Indiami"¹⁴.

Oczekuje się również, że EAEU zintensyfikuje swoje działania na całym obszarze postsowieckim, o czym świadczy podpisanie w lutym 2021 roku planu działania na lata 2021-2022 w celu wdrożenia memorandum o pogłębieniu współpracy między Euroazjatycką Komisją Gospodarczą a Komitetem Wykonawczym Wspólnoty Niepodległych Państw, który przewiduje realizację wspólnych projektów i wspólnych wydarzeń, w tym z udziałem środowisk biznesowych. Dla przypomnienia, memorandum podpisane w 2018 roku przewiduje współpracę między EAEU i WNP "w obszarach regulacji celnych, identyfikowalności i znakowania towarów za pomocą środków identyfikacyjnych, zamówień publicznych, ochrony konsumentów, gospodarki cyfrowej, polityki podatkowej i administracji, handlu zagranicznego, polityki konkurencji i regulacji antymonopolowych, a także środków kwarantanny sanitarnej, weterynaryjnej i fitosanitarnej"¹⁵. W wymiarze bilateralnym propozycja Uzbekistanu dotycząca wspólnej budowy kolei transafgańskiej jest bardzo interesująca dla EAEU. Wyjaśnia to fakt, że "w 2020 roku wielkość tranzytu kolejowego przez państwa Unii w kierunku z Azji do Europy i z powrotem wzrosła o ponad 60%, co znacznie zwiększyło efektywność

---

13 Możliwości intensyfikacji handlu i współpracy gospodarczej między Bangladeszem a EAEU dyskutowane w EWG [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/29-01-2021-3.aspx>

14 Pivovar, E. EAEU zamierza utworzyć strefy wolnego handlu z Egiptem, Indiami, Indonezją i Mongolią / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eacs-nameren-sozdat-zony-svobodnoj-torgovli-s-egiptom-indiej-indoneziej-i-mongoliej-426578-2021/>

15 Komitet Wykonawczy EWG i WNP podpisują plan współpracy na lata 2021-2022 [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/05-02-2021-07.aspx>

przewozów. Wskazuje to na perspektywy tego kierunku i potrzebę wspólnych wysiłków¹⁶. Innymi słowy, poprzez promowanie koncepcji połączeń transportowych w Eurazji, realizacja tego projektu pozwoli krajom członkowskim EAEU i Uzbekistanowi zwiększyć zarówno konkurencyjność ich przedsiębiorstw, jak i efektywność handlu, a także stworzyć nowe miejsca pracy. Jest to skupienie się na długoterminowych priorytetach w Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej.

FOR AUTHOR USE ONLY

---

16 Pivovar, E. Unia Europejska rozważy inicjatywę Uzbekistanu w sprawie budowy kolei transafgańskiej / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eaes-rassmotrit-initsiativu-uzbekistana-o-stroitelstve-transafganskoj-zheleznoj-dorogi-431104-2021/>

Projekty przyszłości powstają już dziś

Program działań Rządu Republiki Białorusi na okres do 2025 roku stawia zadanie osiągnięcia w ciągu pięciu lat poziomu rozwoju innowacyjnego wiodących krajów regionu Europy Wschodniej. W tym celu planowane jest stworzenie nowych punktów wzrostu białoruskiej gospodarki, w tym poprzez realizację kompleksowych "projektów przyszłości" - "nowych projektów innowacyjnych w dziedzinach: przemysłu elektrycznego, transportu elektrycznego, bioprzemysłu, farmacji, robotyki, oprzyrządowania, produkcji materiałów kompozytowych".¹⁷Projekt opiera się na opracowaniu linii prototypów urządzeń, które są zasadniczo nowe dla Białorusi, a także na zorganizowaniu masowej produkcji w oparciu o te prototypy.

Należy pamiętać, że rozwiązanie tego problemu powinno być i będzie oparte na pewnych doświadczeniach z poprzednich lat. Tym bardziej, że jest na czym budować. Dość powiedzieć, że w ciągu ostatnich pięciu lat Białoruś zwiększyła produkcję innowacyjnych wyrobów o półtora raza - do prawie siedmiu i pół miliarda dolarów. Udział w eksporcie produktów naukochłonnych i zaawansowanych technologicznie wzrósł z 30% w 2015 r. do 38% w 2020 r., udział firm aktywnych innowacyjnie wzrósł z 19,6% do 26%¹⁸. Ponadto w kraju stworzono już sieć 17 technoparków, które obejmują wszystkie regiony Białorusi i stają się ośrodkami przyciągającymi innowacyjne gałęzie przemysłu i rozwoju.

Dziś wielkie nadzieje w tym względzie wiażą mieszkańcy Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego "Wielki Kamień", gdzie na koniec 2020 roku zarejestrowanych było 68 firm z 14 krajów. Ważny szczegół: 12 mieszkańców należy już w szczególności do sfery nauki, innowacji, nowych,

---

17 Program działań Rządu Republiki Białorusi na okres do 2025 roku. - Mińsk, 2020 r. - - C. 25.

18 Białoruś w ciągu pięciu lat zwiększyła produkcję innowacyjnych produktów o 1,5 raza [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-za-pjat-let-uvelichila-proizvodstvo-innovatsionnoj-produktsii-v-15-raza-415135-2020/>

absolutnie wyjątkowych osiągnięć. Jednym z takich podmiotów gospodarczych jest innowacyjne chińsko-białoruskie przedsiębiorstwo Aviation Technologies and Complexes, którego produkty zostały zaprezentowane na Wielkim Kamieniu w grudniu 2020 roku - bezzałogowe statki powietrzne typu wielowirnikowego i samolotowego oraz wielozadaniowe bezzałogowe kompleksy lotnicze typu hybrydowego. Nie jest tajemnicą, że zapotrzebowanie na tego typu sprzęt w dzisiejszym świecie jest bardzo duże. Dlatego przedsiębiorstwo produkcyjne już zawarło porozumienie z Białoruską Izbą Przemysłowo-Handlową "w celu ułatwienia aktywnej promocji białoruskich maszyn i technologii w zakresie zdalnego sterowania na rynkach zagranicznych"¹⁹. Tak innowacyjne produkty, możemy być pewni, nie będą miały opóźnień w sprzedaży w bliższej i dalszej zagranicy. W grudniu 2020 r. pojawił się tu kolejny obiecujący rezydent - firma Solid Pipe System, która zrealizuje projekt z zakresu nowych materiałów związanych z produkcją i aplikacją innowacyjnych powłok ochronnych na komponenty urządzeń stosowanych w przemyśle wydobywczym. Chodzi o to, że "ta technologia jest unikalna dla Białorusi i państw regionu euroazjatyckiego". Rozpoczęcie produkcji planowane jest na 2021 rok"²⁰.

Chińsko-Białoruskie Centrum Współpracy w Dziedzinie Nauki i Technologii, które zostanie otwarte w grudniu 2020 roku, ma ułatwić rozwój innowacyjnej produkcji w Parku Przemysłowym Wielki Kamień, gdzie znajdują się laboratoria badawcze, strefy inkubacji i akceleracji dla startupów, centrum testowania i produkcji na małą skalę oraz hala do demonstracji osiągnięć naukowych i technologicznych. Warto zaznaczyć, że wśród pracowników nowo otwartego ośrodka znajdzie się "Chińsko-Białoruskie Centrum Innowacji

---

19 Firma "Technologie i kompleksy lotnicze" została przedstawiona w "Velikiy Kamen" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-velikom-kamne-prezentovali-kompaniju-aviatsionnye-tehnologii-i-kompleksy-421952-2020/>

20 Mieszkaniec Kamienia Wielkiego realizuje projekt z zakresu nowych materiałów [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rezident-velikogo-kamnjarealizuet-proekt-v-sfere-novyh-materialov-420268-2020/>

Technologii Przemysłowych, utworzone przez Narodową Akademię Nauk Białorusi i Akademię Nauk prowincji Guangdong (ChRL)". W pierwszym kwartale 2021 roku zostanie uruchomiony program Iskra, który ma ułatwić rozwój projektów badawczo-rozwojowych między oboma krajami. Ponadto, w grudniu 2020 r. rozpoczęto tu budowę międzynarodowego centrum wystawienniczego, które "będzie jedną z ważnych części infrastruktury biznesowej parku przemysłowego wraz z parkiem handlowo-logistycznym, centrami handlowymi i handlowo-wystawienniczymi"²¹

Ogólnie rzecz biorąc, w 2021 r. priorytetowe obszary pracy w Wielkim Kamieniu obejmują wsparcie realizacji projektów inwestycyjnych mieszkańców, a także opracowanie wysokiej jakości programu rozwoju parku przemysłowego oraz studium wykonalności dla obiektów jego drugiego etapu, który przewiduje "dalszą ekspansję sektorów produkcyjnych w celu przyciągnięcia inwestycji, aktywną promocję regionalnej platformy współpracy naukowo-badawczej"²². Uściślając, podczas realizacji drugiego etapu rozbudowy "Wielkiego Kamienia" i zagospodarowania terenu o powierzchni prawie tysiąca hektarów, "planowane jest stworzenie inteligentnego miasta - przyjaznego środowisku, z niestandardowymi rozwiązaniami, wprowadzeniem zaawansowanych innowacji w zakresie telekomunikacji, informacji, technologii mobilnych, bezpilotowych, sztucznej inteligencji, obliczeń kwantowych"²³. Wszystkie te fakty wskazują, że plany związane z Parkiem Przemysłowym "Wielki Kamień", jako innowacyjnym "projektem przyszłości", są całkiem realne, konkretne i możliwe do zrealizowania, co jest szczególnie ważne w obecnych trudnych warunkach rozwoju białoruskiej gospodarki.

---

21 Budowa międzynarodowego centrum wystawienniczego rozpoczęła się w "Wielkim Kamieniu" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/stroitelstvo-mezhdunarodnogo-vystavochnogo-tsentra-nachalos-v-velikom-kamne-421518-2020/>

22 Yan, G. Czy chiński biznes będzie nadal inwestował na Białorusi / G. Yan // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/prodolzhit-li-kitajskij-biznes-investirovat-v-belarus-jan-gan-o-novyh-tsentrah-prijazhenija-7602/>

23 Deklarowane inwestycje mieszkańców Wielkiego Kamienia szacowane są na ponad 1,2 mld dolarów [Electronic resource]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/zajavlennye-investitsii-rezidentov-velikogo-kamnja-otsenivajutsja-v-bolee-chem-12-mlrd-421491-2020/>

Silne regiony, zdefiniowane jako "wygodne i bezpieczne warunki życia i pracy, jakościowa i dostępna infrastruktura społeczna, wysoka mobilność, inwestycje w nową produkcję i produktywnie zatrudnienie" są również jednymi z głównych priorytetów programu rozwoju społeczno-gospodarczego Republiki Białorusi do 2025²⁴ roku. Przy tym, strategia rozwoju regionalnego zakłada realizację projektów inwestycyjnych w regionach zapóźnionych - w celu wykorzystania lokalnych zasobów i tworzenia nowych gałęzi przemysłu, oraz na terenach objętych preferencyjnym traktowaniem - w celu tworzenia zaawansowanych technologicznie gałęzi przemysłu zorientowanych na eksport. Oczywiście jest, że im bardziej wydajne są miejsca pracy w regionach, im wyższa jest tam produktywność, tym bardziej atrakcyjne będzie życie poza stolicą. W związku z tym "pierwszym zadaniem jest stworzenie warunków do powstawania w regionach przedsiębiorstw z wysoko wydajnymi miejscami pracy, o określonym poziomie wynagrodzeń²⁵²⁶. Świadczą o tym konkretne fakty.

Dość powiedzieć, że do 1 stycznia 2021 roku 440 podmiotów gospodarczych zostało zarejestrowanych jako rezydenci w FEZ. A obecnie realizowane są tam projekty obejmujące inwestycje z ponad 30 krajów o łącznej wartości około siedmiu miliardów dolarów. Tylko w 2020 roku do białoruskich stref ekonomicznych przyciągnięto 43 nowych mieszkańców, z czego około połowę stanowili inwestorzy z kapitałem zagranicznym, których łączne deklarowane inwestycje wyniosły około dwustu milionów dolarów. A według innych wskaźników, dynamika tych kompleksów terytorialnych nie może nie cieszyć. "W porównaniu z 2019 r. nastąpił 1,5-krotny wzrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych w ujęciu netto (do 307 mln USD), 10-procentowy

---

24 Główne postanowienia projektu programu rozwoju społeczno-gospodarczego Republiki Białoruś na lata 2021-2025 [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.sb.by/articles/osnovnye-polozheniya-proekta-programmy-sotsialno-ekonomicheskogo-razvitiya-respubliki-belarus-na-202.html>

25_Wzrost PKB a rozwój regionów - Minister Gospodarki o planach pięcioletnich [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rost-vvp-i-razvitiye-regionov-ministr-ekonomiki-o-planah-na-piatiletku-428671-2021/>

26 Zalesky, B. Z naciskiem na współpracę. Kronika międzynarodowych interakcji w przestrzeni postsowieckiej / B. Zalesky. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2020. - - C. 104.

wzrost produkcji przemysłowej i przychodów ze sprzedaży <...> oraz 2,2-procentowy wzrost eksportu towarów (do 5,9 mld USD). W zależności od strefy ekonomicznej rezydenci generowali do 85% inwestycji, do połowy eksportu towarów i jedną trzecią regionalnej produkcji przemysłowej"²⁷.

Na przykład, w samej tylko strefie ekonomicznej Gomel-Raton, gdzie od początku 2021 r. jako rezydenci działało 70 podmiotów gospodarczych, w tym 32 spółki z kapitałem zagranicznym z 16 krajów świata, przyciągnęły one prawie 110 mln USD bezpośrednich inwestycji zagranicznych na realizację projektów inwestycyjnych w 2020 r., co stanowiło prawie połowę całkowitego wolumenu inwestycji w regionie. I przyniosło to odpowiedni rezultat. Rezydenci FEZ większość swoich produktów sprzedawali poza granicami Białorusi. Wielkość tych dostaw przekroczyła miliard dolarów. W sumie towary zostały wyeksportowane na rynki 63 krajów świata. "Największy udział w eksporcie mają Rosja (48,1%), Ukraina (18,6%), Polska (7,8%), Chiny (6,1%), Litwa (6,6%) <...>. Obrót towarowy w handlu zagranicznym w 2020 roku wyniósł 1,7 miliarda dolarów"²⁸ z nadwyżką ponad 600 milionów dolarów. Jednocześnie w 2020 roku w strefie uruchomiono ponad 700 nowych miejsc pracy, a łączna liczba zatrudnionych tu osób wynosi dziś prawie trzydzieści tysięcy.

Mieszkańcy FEZ Grodnoinvest, który odpowiada za około 40 procent całkowitego eksportu obwodu grodzieńskiego, osiągnęli również nadwyżkę handlową w wysokości 438 milionów dolarów w 2020 roku. Wynika to z podaży wyrobów z drewna i papieru, mebli, żywności, a także maszyn i urządzeń, sprzętu komputerowego, elektronicznego i optycznego, urządzeń elektrycznych, pojazdów, gotowych wyrobów metalowych i włókienniczych, produktów chemicznych i nawozów. W sumie w 2020 roku produkty

---

27 Mieszkańcy wolnych stref ekonomicznych w 2020 r. stanowili prawie 5% PKB Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rezidenty-svobodnyh-ekonomicheskikh-zon-v-2020-godu-sformirovali-pochti-5-vvp-belarusi-428975-2021>

28 Mieszkańcy strefy ekonomicznej Gomel-Raton w 2020 r. zwiększyli produkcję o 13,1% [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-gomel-ration-velichili-objem-proizvodstva-produktsii-na-131-v-2020-godu-429328-2021/>

rezydentów FEZ zostały wyeksportowane do 65 krajów. Nawet do tak egzotycznych krajów jak Zimbabwe, Peru czy Somalia. Głównymi rynkami zbytu pozostały jednak Rosja, Polska i Ukraina. Niemniej jednak "w 2020 roku nastąpił znaczny wzrost dostaw białoruskich produktów do Stanów Zjednoczonych (wzrost o 337%), Zjednoczonych Emiratów Arabskich (229%), Estonii (210%), Egiptu (209%), Kanady (194%), Holandii (185%)²⁹. Charakterystyczne jest również to, że dostawy do Unii Europejskiej wzrosły do prawie 200 mln dolarów, stanowiąc jedną piątą całego eksportu mieszkańców FEZ "Grodnoinvest".

W FEZ "Mińsk" eksport rezydentów wzrósł o 11% do prawie 1,5 mld dolarów w 2020 roku, a napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na bazie netto wzrósł 3,7-krotnie - do 68 mln dolarów. Ponadto w 2020 r. zatrudniono tu "nieco ponad 1 tys. osób na dodatkowych miejscach pracy".³⁰W przyszłości planuje się realizację projektów z zakresu budowy maszyn, oprzyrządowania i zielonych technologii, dzięki którym do 2025 roku w strefie powstanie około czterech tysięcy kolejnych wysokowydajnych miejsc pracy.

FEZ "Witebsk" jest również jednym z realnych narzędzi do innowacyjnego rozwoju gospodarki regionu witebskiego. Obecnie realizowanych jest tu 56 projektów inwestycyjnych w 16 sektorach z udziałem inwestorów z 15 krajów, m.in. z Niemiec, Czech, Rosji, Polski, Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych Ameryki, Izraela, Cypru i Estonii. W 2020 r. wyeksportowali swoje produkty za ponad 550 mln dolarów, co stanowiło prawie jedną trzecią wielkości dostaw na rynki zagraniczne całego obwodu witebskiego. Pozwoliło to na uzyskanie dodatniego salda w handlu zagranicznym: w towarach - ponad 177 mln dolarów, w usługach - ponad 13

29_Mieszkańcy FEZ "Grodnoinvest" w 2020 roku eksportowali produkty do 65 krajów [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-grodnoinvest-v-2020-godu-eksportirovali-produktsiju-v-65-stran-429156-2021>

30 Eksport mieszkańców Mińskiej Strefy Ekonomicznej w 2020 roku wyniósł prawie 1,5 mld dolarów [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/eksport-rezidentov-sez-minsk-v-2020-godu-sostavil-pochti-15-mlrd-429290-2021/>

mln dolarów. "Jednocześnie FEZ "Witebsk" jest jedyną wolną strefą ekonomiczną na Białorusi, która świadczy usługi przewyższające eksport nad importem. Łączna wartość usług dla partnerów zagranicznych wyniosła 24,4 mln USD³¹.

Te wysokie liczby nie byłyby możliwe do osiągnięcia bez oparcia się na aktywnej polityce inwestycyjnej, która jest charakterystyczna dla tego FEZ. Dość powiedzieć, że w 2020 r. napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych wzrósł tu o kolejne 16 proc. i przekroczył 30 mln dolarów. Dzięki temu powstało 235 nowych miejsc pracy, czyli ponad 1,5 raza więcej niż zapowiadano w biznesplanach. Ważny szczegół: w 2020 roku na terenie Wolnej Strefy Ekonomicznej zarejestrowanych będzie sześć podmiotów, których łączna wartość zapowiadanych inwestycji wyniesie ponad 35 mln dolarów, co pozwoli na stworzenie tu co najmniej kolejnych stu miejsc pracy. Pięć z nich to spółki z udziałem kapitału zagranicznego. "Biznesmeni z Rosji, Kanady, Irlandii i Azerbejdżanu zamierzają realizować projekty dotyczące organizacji produkcji puszek do żywności, środków ochrony i produktów specjalnego przeznaczenia, słomek zapalczanych, budowy stacji fotowoltaicznych dla zasilania energetycznego działalności mieszkańców, a także organizacji produkcji smarów plastycznych o szerokim zakresie temperatur pracy"³².

W ciągu dwóch niepełnych miesięcy 2021 roku status rezydenta FEZ otrzymały trzy kolejne przedsiębiorstwa. Pierwszą z nich była na początku stycznia spółka STS-Beton LLC z projektem inwestycyjnym dotyczącym rozwoju produkcji materiałów budowlanych. Nowy rezydent specjalizujący się w produkcji cementu i betonu, po zakupie nowych urządzeń planuje rozszerzyć asortyment i opanować produkcję nowych wyrobów dla budownictwa. "Pozwoli

---

31 Mieszkańcy FEZ "Witebsk" zwiększyli produkcję o 17% w 2020 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-vitebsk-v-2020-godu-uvelichili-objem-proizvodstva-produksii-na-17-429730-2021>

32 Vityaz JSC został uznany za najlepszego rezydenta FEZ Witebsk w 2020 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/oao-vitjaz-priznано-luchshim-rezidentom-sez-vitebsk-po-itogam-2020-goda-429541-2021/>

to na zwiększenie wskaźników wolumenowych, a także na wejście na nowe rynki zbytu, w tym eksport produktów" ³³.

W połowie stycznia FEZ zarejestrowała firmę Hidropress LLC z projektem rozwoju produkcji specjalnych pras hydraulicznych. Działająca w Połocku firma, specjalizująca się w rozwoju i produkcji specjalnych pras hydraulicznych dla przedsiębiorstw budownictwa ogólnego, kolejowego, wojskowo-przemysłowego, planuje unowocześnić park maszynowy, uzupełnić go o nowe maszyny, co da możliwość opanowania produkcji nowych typów wyrobów własnego projektu. "Wśród nowych produktów znajdują się urządzenia do produkcji armatury rurociągowej dla przemysłu naftowego i gazowego, a także duża prasa do hydroformowania, która jest poszukiwana do produkcji obudów dla przemysłu raketowego i kosmicznego. Dodatkowo rozwijana będzie produkcja urządzeń do utylizacji 200-litrowych beczek z paliwem i środkami smarnymi w warunkach polowych³⁴. Powszechnie wiadomo, że problem środowiskowy związany z 200-litrowymi beczkami jest charakterystyczny dla strefy arktycznej. Dlatego jego rozwiązanie pozwoli nowemu rezydentowi FEZ na niemal całkowity eksport swoich produktów.

W połowie lutego w FEZ pojawiło się prywatne przedsiębiorstwo "New Century Spring" z projektem modernizacji zastępującej import produkcji komponentów do maszyn rolniczych. Nowy rezydent jest członkiem stowarzyszonym rosyjskiego stowarzyszenia Rosspetsmash, które zrzesza producentów maszyn rolniczych, budowlanych i drogowych, przyczep i nacze. Projekt inwestycyjny realizowany na terenie wolnej strefy ekonomicznej pozwoli na 1,5-krotne zwiększenie łącznej produkcji, rozszerzenie asortymentu zębów sprężynowych, sprężyn naciągowych i naciskowych dla przedsiębiorstw

---

³³ Nowy mieszkaniec FEZ "Witebsk" będzie rozwijał produkcję materiałów budowlanych [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyy-rezident-sez-vitebsk-budet-razvivat-proizvodstvo-stroitelnyh-materialov-422919-2021/>

³⁴ Nowy mieszkaniec FEZ "Witebsk" będzie rozwijał produkcję specjalistycznego sprzętu do prasowania hydraulicznego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyy-rezident-sez-vitebsk-budet-razvivat-proizvodstvo-spetsialnogo-gidropressovogo-oborudovanija-424231-2021/>

przemysłu maszynowego, a także stworzy dodatkowe możliwości dywersyfikacji eksportu i zwiększenia eksportu na rynki zagraniczne. I to pomimo faktu, że już dziś firma ta eksportuje ponad połowę swoich produktów do partnerów w Rosji.

Ponadto, "za obiecujące do rejestracji w Witebskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej uważa się dwa kolejne projekty inwestycyjne dotyczące stworzenia parku przetwórstwa drzewnego i organizacji przedsiębiorstwa produkcji bio-węgla, zainteresowanie realizacją których wykazują inwestorzy z Chin i Szwecji"³⁵. W celu zapewnienia powodzenia tych i innych obiecujących projektów, FEZ podejmuje aktywne działania w celu opracowania dodatkowych dróg energetycznych, wodociągowych i kolejowych na terytorium sektora Żurzewo na obrzeżach Witebska, gdzie "rozwój infrastruktury inżynierskiej i transportowej miejsca pozwoli przyciągnąć co najmniej 165 mln dolarów inwestycji zagranicznych i stworzyć około 1000 miejsc pracy w projektach, które są już w toku lub są przygotowywane do rejestracji w bieżącym [2021] roku"³⁶. Należy założyć, że realizacja wszystkich tych planów będzie oznaczać, że FEZ "Witebsk" osiągnie jakościowo nowy poziom innowacyjnego rozwoju.

Innym ważnym mechanizmem realizacji strategii rozwoju innowacyjności na Białorusi powinna być realizacja projektów inwestycyjnych w zakresie tworzenia 13 klastrów i technoparków na niewykorzystanych i nieefektywnie wykorzystywanych terenach produkcyjnych przedsiębiorstw państwowych. Dla przypomnienia, technopark rozumiany jest dziś jako forma terytorialnej integracji nauki, edukacji i produkcji w postaci zrzeszenia organizacji naukowych, biur projektowych i inżynierskich, instytucji edukacyjnych, przedsiębiorstw produkcyjnych lub ich filii. Innymi słowy, "celem tworzenia

---

35_Nowý mieszkaniec FEZ "Witebsk" będzie rozwijał produkcję części do maszyn rolniczych [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyy-rezident-sez-vitebsk-budet-razvivat-proizvodstvo-komplektujuschih-dlja-selhoz mashin-429288-2021/>

36_W budowę obiektów infrastrukturalnych FEZ "Witebsk" planuje się zainwestować około 40 mln Br [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/okolo-br40-mln-planiruetsja-investirovat-v-stroitelstvo-objektov-infrastruktury-sez-vitebsk-429858-2021>

technoparku jest skupienie na jednym terenie specjalistów o wspólnym profilu działalności. Naukowcy mogą tam prowadzić badania, nauczać w instytucjach edukacyjnych i uczestniczyć w procesie wdrażania wyników swoich badań³⁷. Organizacje, które uzyskają status rezydenta technoparku, otrzymują dodatkowe możliwości rozwoju w postaci ulg podatkowych i czynszowych, korzystania ze specjalistycznego sprzętu i urzędzeń produkcyjnych technoparków oraz usług doradztwa prawnego i biznesowego.

Na Białorusi pierwszy projekt "stworzenia parku naukowo-technologicznego" został zrealizowany w Mohylewie. Założycielami CJSC "Mohylewski Park Technologiczny" są miejskie i regionalne komitety wykonawcze, a także uczelnie wyższe miasta³⁸. Jego rejestracja nastąpiła w marcu 2011 roku. Obecnie sieć infrastruktury innowacyjnej w naszym kraju obejmuje już wszystkie ośrodki regionalne, a także obwody nowopołocki, piński, gorki, borysowski i lachowicki, w tym 17 technoparków, 7 centrów transferu technologii oraz Białoruski Fundusz Innowacji. Ważny szczegół: mieszkańcy białoruskich parków technologicznych w ciągu ostatnich pięciu lat sześciokrotnie zwiększyli produkcję - do prawie 200 milionów białoruskich rubli w 2020 roku. Jednocześnie "liczba rezydentów technoparków w tym okresie wzrosła 2,2-krotnie, a łączna liczba ich pracowników - 2,7-krotnie. W latach 2016-2020 w technoparkach utworzono 2566 miejsc pracy, przy planie 1536"³⁹. Obecnie mieszkańcy białoruskiego technoparku zajmują się głównie oprzyrządowaniem i budową maszyn, elektroniką, technologią informacyjną i rozwojem oprogramowania, medycyną, farmaceutyką i produkcją sprzętu medycznego, a także "optyką, technologią laserową, energią, oszczędzaniem

---

37 Xiaojuan, L. Kształtowanie się białoruskiego modelu rozwoju technoparku / L. Xiaojuan // *Ekonomia i Bankowość*. -- 2018. -- №2. -- C. 54.

38 Pinyagin, Y. Technoparki jako element infrastruktury innowacyjnej kraju / Y. Pinyagin, L. Xiaojuan // *Bankauskii Vestnik*. -- 2016. -- №12. -- C. 52.

39_Mieszkańcy białoruskich technoparków w ciągu 5 lat 6-krotnie zwiększyli produkcję [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rezidenty-belorusskih-technoparkov-za-5-let-velichili-vypusk-produktsii-v-6-raz-428037-2021/>

energii, bio- i nanotechnologią⁴⁰. A w wielu z tych obszarów osiągnięto już dobre wyniki.

Tak więc na początku 2021 roku w technoparkach białoruskich uczelni zarejestrowanych było 61 rezydentów. Ilość wyprodukowanych w nich wyrobów w 2020 roku przekroczyła 17 mln rubli białoruskich, w tym wyrobów innowacyjnych - ponad 10 mln rubli. Specyfika tych technoparków polega na tym, że każdy z nich jest włączony w proces kształcenia i każdy ma swoją własną specjalizację, w zależności od regionu lokalizacji i ukierunkowania naukowego. "W szczególności, park technologiczny "Unitehprom BSU" specjalizuje się w produkcji leków weterynaryjnych i produktów farmaceutycznych, a Park Naukowo-Technologiczny BNTU "Politechnika" - w tworzeniu i produkcji urządzeń medycznych⁴¹. Działalność technoparku Witebskiego Państwowego Uniwersytetu Technologicznego jest ukierunkowana na tworzenie innowacyjnej produkcji w przemyśle lekkim. Ponadto, w obwodzie witebskim "utworzono klaster medyczno-farmaceutyczny na bazie 10 organizacji, w tym dwóch uniwersytetów i technoparku. Rdzeniem klastra jest Witebski Uniwersytet Medyczny, gdzie kształceni są specjaliści z dziedziny farmacji. I to jest model na przyszłość⁴².

Innym ciekawym przykładem jest park naukowo-technologiczny Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały w Grodnie, całkowity zysk jego mieszkańców "w 2020 roku wzrósł o 2,5 raza - do ponad 800 tys. br"⁴³. I właśnie w 2018 roku na potrzeby tego technoparku został zrekonstruowany

---

40 Tematyka infrastruktury innowacyjnej Republiki Białorusi / pod red. A.G. Szumilina. - Mińsk: GU "BelISA", 2018. -- C. 3.

41 Technoparki białoruskich uczelni w 2020 roku wyprodukowały produkty o wartości 17 mln Br [Zasób elektroniczny]. -- 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/tehnoparki-vuzov-belarusi-za-2020-god-proizveli-produktsii-na-br17-mln-425772-2021/>

42 Sprawozdanie premiera Republiki Białorusi Romana Gołowczenki na VI Ogólnobiałoruskim Zgromadzeniu Ludowym "O polityce wzrostu gospodarczego" [zasób elektroniczny]. -- 2021. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9740>

43 Opinia: tworzenie technoparków na terenach nieużytkowanych jest przykładem zaawansowanego rozwoju regionów. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/mnenie-sozdanie-tehnoparkov-na-neispolzuemyh-ploschadjah-primer-operezhajuschego-razvitiija-regionov-428389-2021>

nieużywany budynek jednego z grodzieńskich przedsiębiorstw przy ulicy Gospodarczej. Wkrótce jego rezydentami zostało 14 firm, z których połowa została założona przez studentów i profesorów wyższych uczelni. Dobiega końca budowa drugiego etapu technoparku. W tym celu zaaranżowano dawny obiekt przemysłowy o powierzchni ponad sześciu tysięcy metrów kwadratowych, w którym znajdują się pomieszczenia biurowe i produkcyjne wraz z całą infrastrukturą niezbędną do funkcjonowania innowacyjnego przedsiębiorstwa. Na uwagę zasługuje fakt, że część tej powierzchni została już zarezerwowana przez firmy działające w obszarze transportu elektrycznego, bioinżynierii i efektywności energetycznej. A to wskazuje na dobre perspektywy rozwoju nie tylko dla samego technoparku, ale także dla regionu, w którym jest zlokalizowany.

FOR AUTHOR USE ONLY

Plany wywozu żywności Napięty, ale osiągalny

Republika Białoruś zatwierdziła program państwowy "Biznes rolniczy" na lata 2021-2025. Przewiduje on osiągnięcie takich celów, jak: zwiększenie konkurencyjności produktów rolnych i środków spożywczych, rozwój rolnictwa bezpiecznego dla środowiska, zapewnienie pożywej żywności i zdrowego stylu życia ludności oraz "zwiększenie potencjału eksportowego"⁴⁴. Program zawiera dziewięć podprogramów zajmujących się takimi dziedzinami jak: 1) produkcję roślinną; 2) produkcję nasienną; 3) produkcję zwierzęcą; 4) hodowlę; 5) rybołówstwo; 6) rekultywację; 7) inżynierię przeciwpowodziową chroniącą użytki rolne; 8) zapewnienie ogólnych warunków funkcjonowania kompleksu rolno-przemysłowego; oraz 9) wsparcie dla małych gospodarstw rolnych. Pod warunkiem ich pomyślnego wdrożenia, "przewiduje się zwiększenie eksportu produktów spożywczych i surowców rolnych o 21,3% do 2020 r. (do 7 mld USD) w 2025 r."⁴⁵. Jest to całkiem realne do osiągnięcia pod warunkiem wzmocnienia bazy surowcowej produkcji rolnej, modernizacji istniejących i rozwoju nowych konkurencyjnych gałęzi przemysłu, cyfryzacji sektorów i podsektorów kompleksu rolno-przemysłowego, rozwoju hodowli i genetyki dla potrzeb zrównoważonego rolnictwa. A bezpośrednim zadaniem na rok 2021 jest "zwiększenie eksportu produktów rolnych o 4,3 proc. w stosunku do poziomu z roku 2020". Będzie to kwota nieco ponad 6 miliardów dolarów⁴⁶.

---

44 Bezpieczeństwo żywnościowe i wzrost eksportu - zidentyfikowane obszary rozwoju przedsiębiorczości rolniczej [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/prodbezopasnost-i-naraschivanie-eksporta-opredeleny-napravlenija-razvitija-agrarnogo-biznesa-427294-2021/>

45 Program państwowy "Biznes rolniczy" na lata 2021-2025 [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://pravo.by/document/?guid=12551&p0=C22100059&p1=1&p5=0>

46 Białoruś przewiduje zwiększenie eksportu rolnego do 7 mld dolarów w 2025 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-v-2025-godu-narastit-eksport-selhozproduktii-do-7-mlrd-427628-2021/>

Białoruscy eksporterzy zamierzają podążać w tym kierunku, opierając się na kilku podstawowych priorytetach. Po pierwsze, ważne jest utrzymanie zysków osiągniętych na tradycyjnych rynkach, do których należą Rosja i Kazachstan. Dość powiedzieć, że udział rynku rosyjskiego w białoruskim eksporcie produktów rolnych w 2020 roku wyniósł prawie trzy czwarte całości. Po drugie, konieczne jest aktywne rozwijanie dostaw żywności na rynek chiński, który w samym 2020 roku zwiększył się niemal dwukrotnie dzięki eksportowi wołowiny, mięsa drobiowego, mleka w proszku, serwatki w proszku, lodów, serów, masła, a także cukru, skrobi, chipsów ziemniaczanych i produktów rybnych. I to jest dalekie od limitu.

Po trzecie, szczególną uwagę należy zwrócić na dywersyfikację rynków zbytu poprzez rozwój eksportu również do innych krajów świata. Należy zaznaczyć, że w 2020 roku białoruskie produkty rolne i spożywcze były dostarczane do 116 państw świata. Równocześnie otwarto 20 nowych rynków. "Wśród nich są Kuwejt (zaczął dostarczać mąkę cukierniczą i słodczyce), Nepal (substraty białkowe), Algieria i Madagaskar (mąka), Kongo (nasiona kukurydzy), Mali (grys kukurydziany), Maroko (wysłodki buraczane), Namibia (mleko w proszku), Somalia (cukier), Sierra Leone (produkty przetwórstwa jaj), Gwinea Równikowa (drób), Sudan Południowy (pełne mleko w proszku). Na liście znajdują się również Paragwaj, Saint Lucia, Dżibuti, Irlandia, Cypr, Malta, Portugalia, Chorwacja"⁴⁷. W sumie udział krajów dalekiej zagranicy w ogólnej wielkości białoruskiego eksportu rolnego w 2020 roku wzrósł do 796 mln dolarów i wyniósł prawie 14 procent.

W sumie w 2020 roku eksport żywności z Białorusi wzrósł o 4,3 procent i przekroczył 5,8 miliardów dolarów. Dzięki temu nasz kraj znalazł się np. w pierwszej piątce światowych eksporterów wielu produktów mleczarskich - masła, serów, mleka w proszku i serwatki. Strona białoruska dąży do tego, aby "nie

---

47_Białoruś w 2020 roku zaczyna dostarczać produkty rolne na 20 nowych rynków [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-v-2020-godu-nachala-postavki-selhozproduktii-na-20-novyh-rynkov-427631-2021/>

eksportować surowców, lecz przetwarzać zboże, mleko i mięso w kraju i dostarczać za granicę produkty o wysokiej wartości dodanej, tak aby te towary trafiły na półki sklepów, a kupujący wyrobili sobie trwałą lojalną opinię o białoruskich towarach"⁴⁸.

Dobrym przykładem takiego podejścia do rozwoju i umacniania swojej pozycji na rynkach zagranicznych jest w szczególności spółka Rogachev INC. Główne trendy w zagranicznym rozwoju gospodarczym spółki w 2020 roku to wzrost dostaw na już rozwinięte rynki - Rosja, Kazachstan, Azerbejdżan, Armenia, Ukraina, Izrael i USA, a także wejście na nowe rynki - ZEA, Singapur, Korea Południowa i Afganistan. Powodem tego był fakt, że w 2020 roku "rozszerzono gamę produktów dostarczanych na rynki pozawspólnotowe, gdzie konsumenci docenili mleko skondensowane słodzone z dodatkiem kakao, kawy i cykorii".⁴⁹Sprzedaż produktów spółki na rynki zagraniczne nastąpiła w 2020 roku.

Innym ciekawym przykładem w tym kontekście jest Turovsky Dairy Plant, który "obecnie 80% swojej produkcji kieruje do odbiorców zagranicznych. Dostawy do innych krajów przyniosły firmie prawie 87 mln dolarów - o 20% więcej niż w 2019 roku"⁵⁰. W sumie w 2020 roku produkty mleczne z Turowa zostały dostarczone do 16 krajów. W tym samym czasie nowymi rynkami zbytu stały się Mongolia, Turkmenistan i Irak. W 2021 roku zakład planuje zwiększyć wolumen eksportu o ponad jedną czwartą. Plany te opierają się na aktywnym doposażeniu przedsiębiorstwa. W 2020 roku zwiększyła moce produkcyjne serków śmietankowych, zainstalowała linie do przerobu i zagęszczania serwatki. W 2021 roku planowana jest modernizacja linii do produkcji serów ekstrakcyjnych.

---

48 Eksport białoruskich produktów rolnych w 2020 roku wzrósł o 4,3% [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduksii-v-2020-godu-vyros-na-43-427620-2021>

49 Rogachev MCC rozszerzył eksport w 2020 roku poprzez dostawy na nowe rynki w czterech krajach [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rogachevskij-mkk-v-2020-godu-rasshiril-eksport-za-schet-postavok-na-novye-rynki-chetyreh-stran-427607-2021>

50 Turovsky Dairy Plant w 2020 r. wyprodukował o jedną trzecią więcej sera i osiągnął 110 mln dolarów przychodów [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/turovskij-molochnyj-kombinat-v-2020-godu-proizvel-na-tret-bolshe-syrov-i-vyruchil-110-mln-427862-2021/>

Osobliwości wielowektorowości partnerstwo platformy giełdowej

Pogłębienie integracji z Federacją Rosyjską w ciągu najbliższych pięciu lat pozostanie najważniejszym celem władz białoruskich w zakresie rozwoju zagranicznej działalności gospodarczej i współpracy międzynarodowej. W tym celu przewiduje on realizację planów wspólnych działań sektorów gospodarki, a także "w zakresie współpracy handlowo-gospodarczej, naukowo-technicznej i społeczno-kulturalnej z regionami Federacji Rosyjskiej"⁵¹. I dziś wielu uczestników rynku w naszym kraju podejmuje aktywne kroki w celu włączenia działań w tym kierunku do głównego nurtu polityki. Wśród nich jest Białoruska Powszechna Giełda Towarowa (BUCE), dla której rosyjski wektor interakcji ma poważny potencjał.

Należy przypomnieć, że na dzień 1 grudnia 2020 r. z usług BUTB korzystało 2482 mieszkańców Rosji. I to pomimo tego, że w tym samym czasie "akredytowało się tu 24815 firm, w tym 4904 firmy z 63 krajów"⁵². Jednak doświadczenie współpracy z rosyjskimi partnerami w 2020 roku pokazało, że nawet w regionach graniczących z Białorusią - Smoleńsku, Briańsku i Pskowie - możliwości oferowane przez ten mechanizm handlu elektronicznego nie są jeszcze w pełni rozumiane. Kiedy to postrzeganie zmienia się na lepsze, rezultat nie nadchodzi długo. Dobrym przykładem w tym kontekście jest rekordowa sprzedaż eksportowa w styczniu 2021 roku w firmie BUTB Cement, która wzrosła jednorazowo dziesięciokrotnie, do 5,3 mln dolarów. Wzrost ten był "spowodowany zwiększonym zainteresowaniem giełdą ze strony rosyjskich firm handlowych i budowlanych <...>. Po tym, jak Ukraina wprowadziła cło antidumpingowe i skutecznie zamknęła swój rynek dla białoruskiego cementu,

---

51 Program działań Rządu Republiki Białorusi na okres do 2025 roku. - Mińsk, 2020 r. - - C. 44.

52 Zalessky, B.L. Perspektywiczny mechanizm e-commerce na drodze do maksymalnej realizacji potencjału / B.L. Zalessky // Studia Społeczno-Humanitarne. - - 2020. - - №5. - - C. 20.

priorytetem stała się Rosja⁵³. Obecnie co najmniej osiem rosyjskich firm regularnie uczestniczy w aukcjach eksportowych cementu na BUTB.

Być może również z tego powodu, wraz z nadejściem roku 2021, BUTB poważnie zintensyfikował swoją działalność na kierunku rosyjskim. Na przykład, w lutym osiągnęli porozumienie z Przedstawicielstwem Handlowym Federacji Rosyjskiej na Białorusi w sprawie wspólnych działań w celu zwiększenia obrotów handlowych między regionami Białorusi i Rosji. Misja handlowa będzie w pełni wykorzystywać kontakty biznesowe misji handlowej w celu informowania rosyjskiego biznesu o BUTB jako skutecznej platformie dla realizacji działań handlowych i zaopatrzeniowych. Oprócz tego strony połączą swoje wysiłki przy organizacji i przeprowadzaniu imprez, mających na celu zintensyfikowanie współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi Białorusi i Rosji, aby BUOTB stał się podstawowym punktem wejścia na rynek białoruski dla wszystkich przedstawicieli rosyjskiego biznesu. Przeciwnie rejestracja na tym parkiecie "automatycznie otwiera dostęp do 25 tysięcy firm z 64 krajów, z czego, nawiasem mówiąc, aktywnie korzystają zagraniczni uczestnicy. Niedawnym przykładem jest firma z obwodu kaliningradzkiego, która sprzedawała olej rzepakowy o wartości ponad 1 mln euro za pośrednictwem naszej platformy handlowej. Nabywcą była spółka litewska⁵⁴. Rzeczywiście, ta praca nad rozszerzeniem kontaktów biznesowych z regionami Rosji już zaczyna przynosić efekty. Tylko w ciągu jednego tygodnia w lutym 2021 r. akredytowało się jednocześnie osiem rosyjskich firm. Świadczy to o tym, że wzmocnienie współpracy z rosyjskimi regionami rzeczywiście stało się jednym z priorytetowych zadań tegorocznego BUTB, a do jego rozwiązania wykorzystywane są różnorodne narzędzia interakcji.

53_Eksport cementu przez BUTB w styczniu wzrósł 10-krotnie [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-tsementa-cherez-butb-v-janvare-vyros-v-10-raz-428027-2021/>

54 BUTB i Rosyjskie Przedstawicielstwo Handlowe zamierzają przyczynić się do zwiększenia obrotów handlowych [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i-torgovoe-predstavitelstvo-rf-namereny-sodejstvovat-velicheniju-tovarooborota-428409-2021/>

Tak więc w pierwszej dekadzie lutego 2021 roku możliwości zwiększenia wzajemnych obrotów handlowych pomiędzy Białorusią i Udmurtią zostały omówione na konferencji internetowej z udziałem przedstawicieli władz tego regionu Rosji. Należy zauważyć, że w 2020 roku "obroty handlowe między Białorusią a Udmurtią wyniosły 184,5 mln dolarów, czyli 112,5% poziomu z 2019 roku⁵⁵. W trakcie dyskusji strony zgodziły się, że nawet te stosunkowo dobre wskaźniki można znacznie poprawić poprzez realizację wymiany handlowej, która może stać się skutecznym narzędziem do zwiększenia ilości i rozszerzenia asortymentu towarów poszukiwanych na rynku białoruskim i udmurckim. Jeśli weźmiemy pod uwagę, że w ciągu ostatnich kilku lat Udmurtia stała się jednym z najbardziej zorientowanych na eksport regionów Rosji i obecnie zajmuje pierwsze miejsce w sąsiednim kraju pod względem tempa wzrostu eksportu nieenergetycznego, to możemy być pewni, że w najbliższej przyszłości przedstawiciele udmurckiego biznesu staną się stałymi uczestnikami handlu na BUOTB.

W drugiej dekadzie lutego 2021 roku odbyła się konferencja online poświęcona rozszerzeniu współpracy BUTB ze środowiskiem biznesowym obwodu wołgogradzkiego. Uczestnicy dyskusji zwrócili uwagę na obserwowaną od końca 2020 roku stałą tendencję do zwiększania liczby rezydentów giełdowych z Rosji. I to nie tylko eksport białoruskich towarów na rynek rosyjski i zakup rosyjskich produktów przez białoruskie przedsiębiorstwa, lecz również częstsze transakcje "tranzytowe" pomiędzy przedsiębiorstwami z Rosji i państw trzecich. Innymi słowy, giełda jest wykorzystywana jako narzędzie do ubezpieczania ryzyka związanego z handlem zagranicznym⁵⁶. A to, oczywiście, rozszerza jego możliwości w zakresie przyciągania partnerów biznesowych,

---

55 Białoruś i Udmurtia zamierzają zwiększyć obroty handlowe poprzez bardziej aktywne wykorzystanie handlu wymiennego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-udmurtija-namereny-uvlechit-tovarooborot-za-schet-bolee-aktivnogo-ispolzovanija-birzhevoj-427781-2021/>

56 BUTB oczekuje rozszerzenia współpracy z biznesem obwodu wołgogradzkiego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-rasschityvaet-na-rasshirenie-sotrudnichestva-s-delovymi-krugami-vołgogradskoj-oblasti-429055-2021/>

wśród których, wierzymy, wkrótce znajdzie się znacznie więcej przedstawicieli biznesu obwodu wołogradzkiego.

Rozwijając partnerskie relacje z regionami Federacji Rosyjskiej, BUTB jednocześnie planuje w 2021 roku poważnie rozszerzyć współpracę ze środowiskiem biznesowym krajów europejskich, ze względu na ogromny i niewykorzystany potencjał tego wektora partnerstwa. Można to ocenić na podstawie obrotów ze stycznia 2021 r., w wyniku których eksport drewna za pośrednictwem BUUTB wzrósł o 27%, przekraczając 30 mln USD. W tym samym czasie "głównymi rynkami były Niemcy, Łotwa i Litwa". Przedsiębiorstwa z tych krajów zakupiły białoruskie wyroby tartaczne na łączną kwotę 24,4 ml⁵⁷dolarów. Do największych nabywców tego typu produktów należeli również przedstawiciele takich krajów europejskich jak Wielka Brytania, Holandia, Polska, Słowacja i Estonia, u których drewniane polana na eksport cieszyły się największym popytem. Dość powiedzieć, że podczas pierwszego handlu eksportowego na BUTB w 2021 r. do samej tylko Wielkiej Brytanii sprzedano ponad półtora miliona drewnianych palików o wartości ponad miliona euro, co natychmiast przekroczyło liczbę eksportu do tego kraju w 2020 r. Ważny szczegół: w przeszłości produkty te były sprzedawane na rynku brytyjskim w znacznie mniejszych ilościach i głównie przez pośredników w krajach bałtyckich. Wyniki styczniowej sesji giełdowej wyraźnie potwierdziły wysoki potencjał eksportowy wyrobów z drewna produkowanych w naszym kraju, a także trend obserwowany w ubiegłym roku, kiedy to "kwota transakcji giełdowych na eksport wyrobów z drewna okrągłego i korowanego w 2020 roku wyniosła 4,2 mln euro. Głównymi rynkami były Niemcy, Łotwa, Litwa i Polska" ⁵⁸.

---

57. W styczniu eksport tarcicy przez BUTB wzrósł o 27% [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-janvare-eksport-pilomaterialov-cherez-butb-vyros-na-27-429846-2021/>

58. Brytyjska firma kupiła za pośrednictwem BUTB produkty z drewna za ponad 1 mln euro [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/britanskaja-kompanija-kupila-cherez-butb-produktsiju-derevoobrabotki-bolee-chem-na-1-mln-evro-424714-2021/>

Planując rozszerzenie geografii sprzedaży tych samych produktów drzewnych w wektorze europejskim w 2021 roku, BUTB już pracuje nad możliwością eksportu białoruskiej tarcicy na przykład do Francji. I tak w lutym 2021 roku spółka przedstawiła perspektywy wykorzystania mechanizmu handlu wymiennego z francuskim importerem drewna Bois Import SA. Faktem jest, że ta firma od dawna kupuje tarcicę, w tym białoruską, w krajach bałtyckich. Jednak pandemia koronawirusów zmieniła sytuację, zmuszając do poszukiwania alternatywnych rynków zbytu. Białoruś zwróciła uwagę francuskich nabywców, gdzie już około połowy wyprodukowanej tarcicy - około dwóch milionów metrów sześciennych - sprzedaje się na eksport za pośrednictwem giełdowego mechanizmu handlowego. Jest oczywiste, że otwiera to wielkie możliwości dla importerów francuskich. Zwłaszcza, że francuska firma została również zaproszona do "nie ograniczania się do tarcicy, ale do rozważenia zakupu również innych produktów do obróbki drewna, w tym peletów drzewnych". W 2020 roku na Białorusi wybudowano i uruchomiono sześć nowych zakładów produkcji pelletu. W tym roku [2021] planowana jest budowa sześciu kolejnych.⁵⁹ . W rezultacie roczny wolumen eksportu z Białorusi może wynieść około 250 tys. ton peletów.

O tym, że istnieje możliwość sprzedaży białoruskiego pelletu paliwowego lub pelletu poprzez BUTB do krajów europejskich w 2021 roku, może świadczyć również zainteresowanie europejskich przedsiębiorców konferencją online Nordic Pellets Conference 2021, organizowaną przez szwedzkie stowarzyszenie bioenergetyczne Svebio pod koniec stycznia 2021 roku. Wydarzenie to zgromadziło czołowych ekspertów w dziedzinie bioenergii oraz producentów biopaliw z Danii, Francji, Niemiec, Litwy, Polski, Szwecji i Wielkiej Brytanii. Do udziału w tej konferencji skłonił ich fakt, że obecnie w krajach Unii Europejskiej obserwuje się stały wzrost zapotrzebowania na pellet. To z kolei przyczynia się nie tylko do zwiększenia własnych mocy

---

59 BUTB pracuje nad możliwością eksportu białoruskiej tarcicy do Francji [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-prorabatyvvaet-vozmozhnost-eksporta-beloruskich-pilomaterialov-vo-frantsiju-430040-2021>

produkcyjnych producentów europejskich, ale także importu tych produktów z innych krajów, w tym z Białorusi. Jednocześnie BUTB jest przekonany, że "przy niewielkiej pojemności rynku krajowego praktycznie cały wolumen peletu produkowanego na Białorusi może być dostarczany za granicę, co uczyni nasz kraj jednym z największych eksporterów w regionie⁶⁰". W końcu wykorzystanie platformy BUTB przez europejskie firmy pozwoli im na zakup dowolnej ilości produktów bezpośrednio od białoruskich producentów na podstawie jednorazowych lub rocznych kontraktów. O zapotrzebowaniu na tego typu e-commerce świadczą statystyki z 2020 roku, kiedy to tylko tarcica została sprzedana za 260 mln dolarów, a nabywcami były firmy z 30 krajów.

Oleje roślinne i dodatki paszowe są kolejnym produktem poszukiwanym w krajach europejskich, których eksport wzrósł 2,3-krotnie i osiągnął 26 mln USD w pierwszych 10 miesiącach 2020 r., co stanowi ponad 40 proc. eksportu rolnego przez BUTB. ⁶¹. Równocześnie w ciągu półtora miesiąca za pośrednictwem BUOTB sprzedano wyśładki buraczane i melasę za prawie dwa miliony dolarów, których głównymi nabywcami były ponownie kraje Unii Europejskiej. Ponadto, w styczniu 2021 r. eksport oleju rzepakowego za pośrednictwem BUOTB wzrósł prawie dziesięciokrotnie, "osiągając 8,4 mln USD"⁶². I tu Łotwa, Estonia i Szwajcaria są w czołówce pod względem ilości transakcji. A dynamika wzrostu sprzedaży na kierunku europejskim sugeruje, że możliwości rozwoju białoruskiego eksportu na tym zagranicznym szlaku są dalekie od wyczerpania.

Wreszcie, kolejnym priorytetem rozwoju BUTB w 2021 roku jest zwiększenie udziału w obrotach giełdowych firm z krajów "dalekiego łuku" -

---

60 BUTB jest gotowy do promowania eksportu pelet paliwowych do Europy Północnej [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-gotova-sodejstvovat-eksportu-toplivnyh-granul-v-severniju-evropu-426052-2021/>.

61 Oleje roślinne i dodatki paszowe stanowiły ponad 40% eksportu rolnego za pośrednictwem BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rastitelnnye-masla-i-kormovye-dobavki-obespechili-bolee-40-eksporta-selhozproduksii-cherez-butb-415013-2020/>
62 Eksport oleju rzepakowego przez BUTB w styczniu wzrósł prawie 10-krotnie [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-rapsovogo-masla-cherez-butb-v-janvare-vyros-pochti-v-10-raz-426697-2021/>

Azji, Afryki, Bliskiego Wschodu i Ameryki Łacińskiej. Można to wytłumaczyć znacznym potencjałem, jaki tkwi we współdziałaniu z tymi partnerami, a którego pomyślna realizacja zapowiada znaczne korzyści zarówno dla białoruskich eksporterów, jak i zagranicznych importerów. Przede wszystkim wśród krajów "dalekiego łuku" należy wymienić Chińską Republikę Ludową, z której przedstawicielami rozwój kontaktów biznesowych jest na BUTB szczególnie intensywny. Dość powiedzieć, że "pod względem tempa wzrostu wolumenu transakcji giełdowych Chiny w ciągu dwóch pierwszych miesięcy [2021 roku] wyprzedziły prawie wszystkie główne rynki, z którymi obecnie handluje na giełdzie Białorus⁶³".

W tym kontekście dość istotny jest fakt, że pięciotysięczną zagraniczną firmą akredytowaną do uczestnictwa w obrocie na BUOTB było chińskie przedsiębiorstwo handlowe i produkcyjne Wenzhou Ruijun Steel Co. Ltd stała się 36. firmą z Chin notowaną na giełdzie. Przedsiębiorstwo zamierza wykorzystać tę platformę wymiany do zaopatrywania Białorusi w stal walcowaną i inne wyroby z metali żelaznych. W początkowej fazie będzie to sprzedaż wyrobów rurowych, a następnie, w zależności od dynamiki sprzedaży i warunków rynkowych, asortyment będzie stopniowo rozszerzany. Prawdopodobnie, mniej więcej tak, jak to się dzieje w BUTB z produktami do obróbki drewna.

Przypominamy, że od grudnia 2020 roku na BUTB odbywają się specjalne sesje handlowe dotyczące sprzedaży na eksport tarcicy z dostawą w kontenerach na miejsce przeznaczenia na rynku chińskim. "W rezultacie, wielkość dostaw krajowych produktów tartacznych do Chin znacznie wzrosła i na koniec stycznia-lutego wyniosła prawie 5 mln dolarów w ujęciu pieniężnym⁶⁴. Przyczynia się do tego w dużej mierze fakt, że praktycznie co

---

63 Pięciotysięczna firma nierezydentów została akredytowana w BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/na-butb-akkreditovalas-5-tysjachnaja-kompanija-nerezident-431246-2021/>

64 Białoruska tarcica o wartości 2,6 mln USD sprzedawana do Chin za pośrednictwem BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beloruskie-pilomaterialy-na-26-mln-prodany-v-kitaj-cherez-butb-431434-2021/>

miesiąc do handlu produktami z drewna na FSRB dołączają dwie lub trzy nowe firmy chińskie. Ma to pozytywny wpływ na tworzenie się wysoce konkurencyjnego środowiska i pozwala producentom drewna z Białorusi sprzedawać tarcicę na korzystniejszych warunkach. W szczególności, podczas pierwszego handlu wymiennego produktami drzewnymi na rynek chiński w styczniu 2021 roku sprzedano ponad 11 tys. m³ tarcicy o wartości 2,5 mln USD. Z powodu wzrostu cen podczas sesji handlowej eksporterzy z Białorusi uzyskali dodatkowe przychody w wysokości ponad 90 tys. dolarów. I "cała ilość tarcicy na sprzedaż została zakupiona z dostawą do Qingdao - największego portu morskiego w prowincji Shandong. Zwiększa to atrakcyjność białoruskich towarów dla chińskich nabywców, a miejscowym eksporterom daje możliwość rozszerzenia geografii sprzedaży i zwiększenia przychodów⁶⁵.

Istotne z punktu widzenia rozwoju chińskiego wektora na BUOTB jest również to, że w 2021 roku rozpoczęły się transakcje eksportowe na tak perspektywiczne dla chińskich odbiorców pozycje jak olej rzepakowy, mleko w proszku i cukier. Jeśli chodzi o olej rzepakowy, to zaraz po rozpoczęciu jego dostaw na rynek chiński za pośrednictwem giełdy, na koniec dwóch pierwszych sesji giełdowych, zawarto transakcje na łączną kwotę około półtora miliona dolarów. Pozwoliło to Chinom zająć drugie miejsce pod względem ilości transakcji z użyciem tych produktów, wypierając liderów całego roku 2020 - Łotwę, Estonię i Szwajcarię. Jednocześnie istniały warunki wstępne dla dalszego znacznego wzrostu innych wskaźników eksportu. "Przede wszystkim jest to wzrost liczby akredytowanych firm z Chin". ⁶⁶co przyczynia się do zwiększenia poziomu konkurencji w procesie składania ofert.

---

65 Białoruska tarcica o wartości 2,4 mln dolarów sprzedana do Chin w handlu wymiennym [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beloruskie-pilomaterialy-na-24-mln-prodany-v-kitaj-na-birzhevyh-torgah-425850-2021/>

66_Eksport oleju rzepakowego przez BUTB w styczniu wzrósł prawie 10-krotnie [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-rapsovogo-masla-cherez-butb-v-janvare-vyros-pochti-v-10-raz-426697-2021/>

W styczniu 2021 r. za pośrednictwem BUTB sprzedano również pierwszą partię mleka w proszku na rynek chiński. "Do obrotu giełdowego zostały wystawione dwie partie o wolumenie 300 i 100 ton. Łączna kwota transakcji zawartych na koniec sesji wyniosła 940 tys. dolarów"⁶⁷. Stało się to po tym, jak w drugiej połowie 2020 roku zaczęły rosnąć ceny żywności na świecie, co znacznie zwiększyło atrakcyjność białoruskich produktów mlecznych nie tylko w Chinach, lecz również w innych krajach "dalekiego łuku". Świadczy o tym w szczególności powrót jednego z największych na świecie podmiotów zajmujących się handlem produktami rolnymi, firmy Olam International z siedzibą w Singapurze, do BUTB z końcem 2020 roku. I pokazuje, że perspektywy eksportu produktów mleczarskich z Białorusi na kontynent azjatycki za pośrednictwem giełdowego mechanizmu handlowego są dzisiaj dość znaczące.

Egipt jest kolejnym krajem "dalekiej zagranicy", którego przedstawiciele zaczynają aktywnie działać w FSRB. Na początku marca 2021 roku egipskie przedsiębiorstwo importowo-eksportowe Sama Al-Dżazira zawarło pierwszą umowę na eksport białoruskich produktów do tego północnoafrykańskiego kraju, kupując próbną partię białoruskiej tarcicy. Strategicznym celem przedsiębiorstwa jest "stać się w przyszłości największym importerem białoruskich wyrobów drewnianych do Egiptu i innych krajów Afryki Północnej". Pierwszy krok w tym kierunku został już zrobiony⁶⁸. Kolejnym krokiem we współpracy z BUTB może być pełnienie roli maklera giełdowego na tej elektronicznej platformie obrotu. A wtedy rynek praktycznie całego kontynentu afrykańskiego nada nowe barwy białoruskim producentom-eksporterom. Za pomocą takiego mechanizmu eksportowego jak Białoruska Powszechna Giełda Towarowa.

---

67 Wysłka mleka w proszku po raz pierwszy sprzedana do Chin poprzez wymianę [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/partiju-suhogo-moloka-vpervye-prodali-v-kitaj-cherez-birzhu-424904-2021/>

68 Pierwsza transakcja z firmą z Egiptu została zawarta na BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pervuju-sdelku-s-kompaniej-iz-egipta-sovershili-na-butb-431073-2021>

Na rzecz zrównoważonego rozwoju regionalnego

Wraz z nadejściem 2021 roku zakończył się okres realizacji Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020, który jest ważnym narzędziem rozwoju interakcji pomiędzy Unią Europejską a państwami partnerskimi w Europie Wschodniej w celu zapewnienia zintegrowanych i trwałych więzi regionalnych. Należy przypomnieć, że program ten, a pierwszy okres programowania realizowany był jeszcze w latach 2004-2006, "już od 17 lat wspiera procesy rozwojowe na obszarach przygranicznych Polski, Białorusi i Ukrainy poprzez dofinansowanie różnorodnych projektów"⁶⁹. Wszystkie projekty mają charakter niekomercyjny i przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców wschodnich regionów Polski, a także niektórych zachodnich regionów Białorusi i Ukrainy. Dokładniej rzecz ujmując, program ten dotyczy następujących obszarów w tych trzech krajach: Polska - powiaty: krośnieński, przemyski, rzeszowski, tarnobrzeczki, chełmsko-zamojski, puławski, lubelski, biały, ostrołęcko-siedlecki, łomżyński, białostocki i suwalski; Białoruś - obwody grodzieński, brzeski, miński, homelski oraz miasto Mińsk; Ukraina - obwody lwowski, wołyński, zakarpacki, rówieński, tarnopolski i iwano-frankowski. W ramach czterech celów tematycznych tego programu - Dziedzictwo, Dostępność, Bezpieczeństwo i Granice - w latach 2014-2020 realizowane były trzy rodzaje projektów: duże projekty infrastrukturalne, zwykłe i mikroprojekty. W samym 2020 r. w trakcie realizacji było jednocześnie 139 projektów, z których 12 zostało zakończonych.

W szczególności w ramach celu tematycznego "Dostępność" wybudowano lub przebudowano 85 km dróg lokalnych łączących miasta i wsie, a prace remontowe przeprowadzono w obwodach grodzieńskim i brzeskim, w województwach lubelskim, mazowieckim i podkarpackim, a także w obwodach lwowskim i wołyńskim. Właśnie w styczniu 2021 roku w Białej Podlaskiej

---

69 Program [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.pbu2020.eu/by/pages/135>

otwarto dwa nowe ronda, wybudowane w ramach projektu "Poprawa dostępności komunikacyjnej Brześcia i Białej Podlaskiej". A Brzeskie Przedsiębiorstwo Utrzymania Dróg w ramach tego samego projektu "przebudowało siedem skrzyżowań w Brześciu, wyposażając je w system adaptacyjnego sterowania ruchem. Następnie opracowano Inteligentny System Transportowy (ITS), który skraca czas podróży poprzez regulację sposobu ruchu"⁷⁰. Dokładnie rzecz ujmując, o instalacji "inteligentnej sygnalizacji świetlnej" i wbudowaniu w jezdnię czujników, które przekazują informacje do specjalnych sterowników, mówimy na skrzyżowaniach w Brześciu ulicy Moskiewskiej z aleją Partyzancką i Respubliki, ulicami Gawriłową i Pionierską, a także na autostradzie warszawskiej z ulicami Rewolucji Październikowej, Krasnoznamieńską i Makhnovicha.

Jeśli chodzi o cel tematyczny Granice, to głównym efektem wspólnej pracy były dwa dodatkowe pasy kontrolne oraz nowe pawilony kontroli celnej i paszportowej na przejściu granicznym "Kuźnica Białostocka - Bruzgy". "Działania te były obok innych równoległych zadań zwiększających efektywność granicy. W wyniku realizacji tych dwóch projektów przepustowość wzrosła o prawie 76%, co znacznie przyspiesza kontrolę na granicy"⁷¹. Ponadto, władze celne krajów uczestniczących w programie zrealizowały szereg innych projektów. Po pierwsze, duży projekt infrastrukturalny "Budowa rentgenowskiego systemu kontroli pojazdów na przejściu granicznym na drodze Berestovitsa", obejmujący budowę kompleksu kontrolno-skanującego, "w tym rentgenowskiego systemu skanowania, jego budynku ochronnego i budynku dla personelu, systemów inżynierskich, szkolenia ekspertów w zakresie obsługi, organizacji przyspieszonej kontroli pojazdów, wymiany doświadczeń z polskimi

---

70 Nowe ronda w Białej Podlaskiej [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.pbu2020.eu/by/news/1961>

71 Wyniki roku 2020 [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.pbu2020.eu/by/news/1952>

partnerami w zakresie korzystania ze skanerów"⁷². Oraz kilka regularnych projektów, w tym "Usprawnienie kontroli celnej na drogowym przejściu granicznym w Domaczewie" oraz "Wzmocnienie potencjału Służby Kynologicznej Urzędów Celnych Republiki Białorusi i Rzeczypospolitej Polskiej". Pierwszy z nich, mający na celu zwiększenie bezpieczeństwa granicy białorusko-polskiej i poprawę jakości operacji kontroli celnej, polegał na zainstalowaniu urządzeń ważących, co spowodowało skrócenie czasu tych operacji i przyspieszenie ruchu transgranicznego. Drugi projekt, mający na celu zapobieganie nielegalnemu przemieszczaniu się nielegalnych narkotyków, substancji psychotropowych i wyrobów tytoniowych oraz zapobieganie nielegalnej migracji, obejmował zakup sześciu pojazdów wyposażonych w klatki do przewozu psów służbowych dla służb celnych w Grodnie i Brześciu, a także dla służby celnej Mińsk-2.

Wszystkie te fakty świadczą o tym, że zakończony Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020 pomógł jego uczestnikom rozwiązać wiele konkretnych problemów związanych z interakcją pomiędzy regionami przygranicznymi. Wydaje się, że to samo pragmatyczne podejście zostanie uwzględnione w nowym programie transgranicznym na lata 2021-2027, który jest już aktywnie omawiany przez zainteresowane strony. W szczególności, białoruski Brześć i polska Biała Podlaska pracują nad możliwością realizacji wspólnych projektów w trzech obszarach jednocześnie: możliwość przestawienia transportu publicznego na transport elektryczny, projekty w zakresie oszczędzania energii, energetyki i termomodernizacji obiektów socjalnych, a także "oczyszczanie i dalsze wykorzystanie wód deszczowych"⁷³.

---

72 Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina na lata 2014-2020. [Zasób elektroniczny]. - - 2014. - URL: <https://www.customs.gov.by/ru/2014-2020-ru/>.

73 Brześć i Biała Podlaska opracowują wspólne projekty w zakresie zielonej gospodarki [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/brest-i-bjala-podlaska-prorabatvjavut-sovmestnye-proekty-v-zelenoj-ekonomike-424871-2021>

Do celów zrównoważonego rozwoju energetycznego rozwój osadnictwa

W Republice Białorusi obserwuje się obecnie znaczną intensyfikację prac na poziomie lokalnym w zakresie zrównoważonego rozwoju energetycznego i adaptacji do zmian klimatu. Dość powiedzieć, że 53 białoruskie miasta już zadeklarowały gotowość przystąpienia do Porozumienia Burmistrzów w sprawie Klimatu i Energii - ważnej europejskiej inicjatywy współpracy w dziedzinie klimatu, która pojawiła się w 2008 roku i "do 2020 roku przystąpiło do niej ponad 10 tysięcy miast i gmin o łącznej liczbie mieszkańców około 320 milionów"⁷⁴. Przypomnijmy, że podpisując to porozumienie "samorządy lokalne dobrowolnie zobowiązują się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 30% do 2030 roku"⁷⁵. Oczywiście jest, że każde miasto podchodzi do tego celu na swój własny sposób.

Na przykład w białoruskim mieście Kostiukowicze w obwodzie mohylewskim w sierpniu 2020 roku zrealizowano projekt "Budowa systemu fotowoltaicznego". Zdecentralizowane zasilanie sali gimnastycznej z punktu widzenia ochrony środowiska". Jego inicjatorami i fundatorami byli partnerzy z niemieckiego miasta partnerskiego Ditzenbach, z którymi Kostyukovich współpracują w różnych dziedzinach: edukacja, ochrona zdrowia, sport, kultura, turystyka, środowisko. W ramach wspomnianego już projektu na dachu sali gimnastycznej zainstalowano "135 paneli fotowoltaicznych o łącznej mocy 35,8 kW. Istnieje również system monitorowania produkcji energii elektrycznej, zbierający i przechowujący dane o pracy elektrowni przez co najmniej rok za każdy dzień,

---

74 Arikas, D. Inicjatywy miast europejskich w zakresie energii i klimatu / D. Arikas, M. Gratz, E. Ferrer, A. Chumakova, N. Andreenko. - Bałtyckie Forum Ekologiczne Niemcy, 2019 r. -- C. 4.

75_Ponad 50 białoruskich miast jest gotowych zobowiązać się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/bolee-50-belorusskih-gorodov-gotovy-vzjat-na-sebja-objazatelstva-po-sniizeniju-vybrosov-parnikovyh-424013-2021/>

miesiąc"⁷⁶. Nowa elektrownia słoneczna (SPP), która rozpoczęła pracę w 2020 roku w pobliżu wsi Asmołowicze w powiecie mściślawskim, znajduje się również w obwodzie mohylewskim. Na powierzchni około czterech hektarów zainstalowano tu 4752 panele słoneczne. "Nominalna moc każdego z paneli wynosi 335 W. W rezultacie skumulowana moc zainstalowana nowej elektrowni słonecznej wyniosła 1,6 MW"⁷⁷. Oprócz tego w rejonie Asmołowicz w 2020 roku zostanie wzniesiona najwyższa na Białorusi elektrownia wiatrowa o wysokości 142 metrów.

Należy zauważyć, że obecność tych ekologicznie zorientowanych obiektów w dzielnicy Mściśławia nie jest przypadkowa. Samo miasto Mściśław podpisało w 2017 roku Porozumienie Burmistrzów w sprawie klimatu i energii. Od tego czasu odbywają się tu różne imprezy mające na celu promowanie wśród młodego pokolenia kultury oszczędzania energii i odpowiedzialności za środowisko. W szczególności, latem 2020 roku, w ramach organizowanych Dni Energii, każdy mógł wziąć udział w internetowym maratonie Celów Zrównoważonego Rozwoju "EcoMy Mstislavl". Jego uczestnicy zamieścili w globalnej sieci swoje materiały związane z oszczędzaniem energii, ekologią i zrównoważonym rozwojem regionu. W placówkach przedszkolnych i na obozach wypoczynkowych obwodu odbyły się interaktywne lekcje "Jak żyć ekologicznie na Ziemi", przeprowadzono konkurs "Podziel się z nami", zorganizowano pokazy filmowe "Szkoły oszczędzania energii" - o nowoczesnych sposobach i metodach oszczędzania i zachowania energii w domu, w szkole i w pracy. Kampanie ekologiczne "My tu posprzątaaliśmy! A ty?". W pobliżu gimnazjum w Mściśławiu aleja "Edukacja dla zrównoważonego jutra" została obsadzona młodymi tujami, obok których umieszczono tablice z informacjami o każdym z 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ. Dni Energii zakończyły się wyścigiem rowerowym Mściślawski Pierścień, który odbył się już po raz trzeci i zgromadził około stu uczestników w różnym wieku z całego powiatu. Fakty te pokazują, że poprzez uczestnictwo we wszystkich tych

---

76 Na dachu gimnazjum w Kostyukowiczach powstanie elektrownia fotowoltaiczna [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <http://climate.ecopartnerstvo.by/ru/news/664>

77 Na Białorusi uruchomiono nową elektrownię słoneczną [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <http://climate.ecopartnerstvo.by/ru/news/664>

wydarzeniach mieszkańcy powiatu Mstislavlau mogli przekonać się na własnym przykładzie, że głównym celem Inicjatywy Klimatyczno-Energetycznej Porozumienia Burmistrzów jest zrównoważony rozwój energetyczny na poziomie lokalnym oraz podejmowanie konkretnych działań na rzecz łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu, a także, że "mieszkańcy odgrywają ważną rolę w pracy powiatu nad ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych, którzy poprzez swoje osobiste zachowanie mogą wnieść cenny wkład we wspólną sprawę"⁷⁸.

Innym skutecznym narzędziem, które jest również aktywnie wykorzystywane w miastach objętych Porozumieniem Burmistrzów, jest Europejski Tydzień Mobilności - międzynarodowa kampania mająca na celu ekologizację systemów transportu miejskiego, zmianę zachowań transportowych ludzi oraz bardziej inteligentne korzystanie z przestrzeni publicznej, która tradycyjnie odbywa się co roku w dniach 16-22 września, a jej kulminacją jest Dzień bez Samochodu. W wydarzeniach tego tygodnia uczestniczy zazwyczaj ponad 50 krajów z całego świata. Temat roku 2020, "Bezemisyjny ruch dla wszystkich", koncentruje się na "ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych i udostępnieniu bezemisyjnej infrastruktury i transportu wszystkim grupom obywateli"⁷⁹. O popularności tego tematu w naszym kraju świadczy fakt, że w 2020 roku do akcji przyłączyła się rekordowa liczba białoruskich miast - ponad 80. Na przykład, tylko w Mińsku w tym tygodniu zorganizowano wyścig kolarski, zaoferowano bezpłatne przejazdy dla zmotoryzowanych miejskim transportem publicznym, a także otwarto pierwszą na Białorusi ekologiczną trasę rowerzystów, która połączyła trzy ekologiczne szlaki białoruskiej stolicy - "Miasto ptaków", "Srebrną kłodę" i "Czyżewkę". Jego osobliwością była "możliwość chodzenia na rowerze i obserwowania ptaków".⁸⁰, a także zapoznanie się na trasie ze stoiskami informacyjnymi o miejscowych ptakach.

---

78 Mścislaw dla ekologicznego stylu życia! I potwierdzają to Dni Energii [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <http://climate.ecopartnerstvo.by/ru/news/616>

79 Europejski Tydzień Mobilności [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://rosavtotransport.ru/ru/activities/european-mobility-week/>

80 Nowa trasa ekologiczna, przejazd rowerem i darmowy bilet - jak będzie wyglądał Europejski Tydzień Mobilności w Mińsku [Materiał elektroniczny]. - - 2020. - URL:

Priorytet partnerstwa - rolnictwo

Wyniki 2020 roku pokazują, że w stosunkach między Białorusią i Kazachstanem kluczowym obszarem współpracy było współdziałanie kompleksów rolno-przemysłowych, realizacja wspólnych projektów w dziedzinie rolnictwa oraz dalszy rozwój wspólnych projektów w dziedzinie inżynierii rolniczej. Wynika to w dużej mierze z faktu, że nawet w kontekście ograniczeń związanych z rozprzestrzenianiem się zakażeń koronawirusem, kompleks rolno-przemysłowy obu krajów utrzymał tendencje wzrostowe w 2020 roku. Świadczą o tym dane Euroazjatyckiej Komisji Gospodarczej, według których "produkcja produktów rolnych na terytorium państw członkowskich Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EAEU) w 2020 roku wzrosła o 2,3% i wyniosła 114,3 mld dolarów. Największy wzrost produkcji wśród krajów EAEU odnotowano w Kazachstanie (o 5,6%) i na Białorusi (4,9%)⁸¹.

Pozytywne tendencje we wzroście współdziałania obu państw w kompleksie rolno-przemysłowym odnotowano również na drugim posiedzeniu wspólnej białorusko-kazachskiej grupy roboczej ds. rozwoju obiecujących dziedzin dwustronnej współpracy w rolnictwie, które odbyło się w lutym 2021 roku w Mińsku. Na spotkaniu skupiono się na problematyce handlu artykułami spożywczymi, produkcji roślinnej i zwierzęcej, weterynarii, hodowli i selekcji, biorąc pod uwagę fakt, że "w 2020 roku obrót handlowy produktami rolnymi i żywnością między Białorusią i Kazachstanem wzrósł o 1,2 razy w stosunku do 2019 roku i osiągnął 307,2 mln dolarów. Eksport wyniósł 289,9 mln dolarów (wzrost o ponad 20%)⁸². W związku z tym strony zwróciły uwagę na poważny

---

<https://www.belta.by/regions/view/novyj-ekomarshrut-veloprobeg-i-besplatnyj-proezd-kakoj-budet-evropejskaja-nedelja-mobilnosti-v-minske-406811-2020/>

81 O spotkaniu Ambasadora Białorusi z Ministrem Rolnictwa Kazachstanu [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://kazakhstan.mfa.gov.by/ru/embassy/news/c66dcb28873a0b75.html>

82 _Eksport białoruskich produktów rolnych do Kazachstanu w 2020 roku wzrósł o ponad 20% [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-beloruskoj-selhozproduksii-v-kazahstan-v-2020-godu-vyros-bolee-chem-na-20-430100-2021>

potencjał dalszego stabilnego wzrostu obrotów handlowych i utrwalenia pozytywnych tendencji we wzajemnej wymianie handlowej.

Po stronie białoruskiej perspektywy te upatruje się w dostawach sprzętu do budowy farm mlecznych, wprowadzeniu nowych technologii, rozszerzeniu zamówień na sprzęt rolniczy, przekwalifikowaniu kadr dla kompleksu rolno-przemysłowego. Strona kazachska jest szczególnie zainteresowana białoruskimi doświadczeniami w rozwoju przemysłu mleczarskiego, cukrowniczego oraz innych dziedzin produkcji rolnej. Istota tego zainteresowania polega na tym, że "koronawirus pokazał, jak duży jest obecnie popyt na wszystkie produkty rolne. Otwierają się nowe nisze"⁸³.

W szczególności strony wiążą duże nadzieje na kontynuację w 2021 roku współpracy białoruskiego Gomselmaszu z największym kazachstańskim producentem maszyn rolniczych AgromashHolding KZ, który w 2020 roku zwiększył swoją produkcję o 1,7 raza. Wspólny montaż kombajnów zbożowych przez te przedsiębiorstwa na kazachskiej ziemi rozpoczął się już w 2007 roku. "W 2019 roku organizacja wyprodukowała 429 kombajnów i ciągników, a w 2020 roku - 730 sztuk sprzętu"⁸⁴ ESSIL KZS-790, który został już przetestowany w regionie Karagandy i wykazał się dobrymi wynikami. Nowa maszyna ma zwiększoną moc silnika i powierzchnię czyszczenia, a omlot jest połączony: bęben i rotor. W 2021 roku planowane jest rozpoczęcie seryjnej produkcji tego modelu. Ponadto, wzrośnie również produkcja kosiarek samojezdnych, co tłumaczy się rosnącym popytem na nie wśród rolników Kazachstanu. Przypomnijmy, że jeszcze latem 2020 roku z Homla do Kazachstanu wysłano ponad 70 zestawów maszynowych modelu KZS-10 MAX. "Innowacje wprowadzone w tym modelu kombajnu, dotyczące głównie bardziej

---

83 Kazachstan jest zainteresowany białoruskim doświadczeniem w rozwoju przemysłu mleczarskiego i cukrowniczego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kazahstan-zainteresovan-v-beloruskom-opyte-razvitiya-molochnoj-i-saharnoj-otraslej-430102-2021>

84 "Gomselmash i AgromashHolding KZ rozszerzą asortyment maszyn rolniczych w 2021 roku" [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-i-agromashholding-kz-rasshirjat-linejku-agrotehnik-i-v-2021-godu-424825-2021/>

komfortowej pracy operatorów maszyny, spodobały się rolnikom z Kazachstanu. To skłoniło ich do zamówienia kolejnych 30 takich kombajnów⁸⁵. A w drugiej połowie grudnia 2020 roku ta dodatkowa partia 30 zestawów maszyn została wysłana do kazachskich partnerów.

Pośród wydarzeń, które powinny pozytywnie wpłynąć na rozwój współpracy Białorusi i Kazachstanu w dziedzinie rolnictwa w 2021 roku, wymienimy jeszcze kilka. Po pierwsze, ciekawy rezultat może przynieść idea omawiana na posiedzeniu Białorusko-Kazachstańskiej Rady Biznesu w listopadzie 2020 roku, w którym uczestniczyli przedstawiciele ponad 160 przedsiębiorstw obu krajów. Biorąc pod uwagę fakt, że jednym z najważniejszych zagadnień w rozwoju stosunków między dwoma byłymi republikami radzieckimi są wystawy, "Białoruś i Kazachstan rozważają możliwość zorganizowania wystawy rolniczej "Belagro" w Kazachstanie⁸⁶". Może to być kolejny konkretny krok w kierunku zacieśnienia współpracy dwustronnej i zwiększenia wzajemnych obrotów handlowych. Po drugie, jeszcze w listopadzie 2020 roku Białoruska Powszechna Giełda Towarowa (BUCE) zaproponowała kazachstańskim firmom kupno białoruskiego mięsa i nabiału oraz cukru na giełdzie. Jednocześnie BUTB mogłyby udzielać pomocy kazachskim firmom w sprzedaży ich produktów na rynku białoruskim. Realizując tę propozycję, w styczniu 2021 roku FTUB zgodził się na zintensyfikowanie współpracy w zakresie handlu elektronicznego z Uniwersalną Giełdą Towarową w Astanie, co "pozwoli na stworzenie jednolitej bazy danych z ofertami handlowymi białoruskich i kazachskich przedsiębiorstw i ułatwi wzrost wzajemnej wymiany handlowej⁸⁷".

---

85 "Gomselmash" dodatkowo wysłał do Kazachstanu 30 zestawów maszynowych KZS-10 MAX [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-dopolnitelno-otgruzil-v-kazahstan-30-mashinokomplektov-kzs-10-max-421382-2020/>

86 Utyupin: rozważana jest możliwość zorganizowania wystawy "Belagro" w Kazachstanie [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/utyupin-rassmatrivaetsja-vozmozhnost-provedenija-vystavki-belagro-v-kazahstane-417045-2020/>

87 BUTB i kazachska Astana Exchange zamierzają rozwijać współpracę w dziedzinie handlu elektronicznego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i->

Od ustaleń prawnych - do konkretnych projektów

Na początku marca 2021 roku w Taszkencie odbyło się ósme posiedzenie wspólnej komisji międzyrządowej ds. współpracy dwustronnej Białorusi i Uzbekistanu. Spotkanie koncentrowało się na rozwoju więzi handlowych, gospodarczych, inwestycyjnych i kooperacyjnych, wzmocnieniu relacji w sferze naukowej, edukacyjnej, społecznej i humanitarnej, współpracy międzyregionalnej, technologiach informacyjnych i turystyce. Stosunki dyplomatyczne między tymi dwoma byłymi republikami radzieckimi zostały nawiązane w styczniu 1993 roku. W 2020 roku białorusko-uzbeckie obroty handlowe wzrosły o kolejne 17 procent i przekroczyły 280 milionów dolarów, z udziałem dostaw z Białorusi - ponad 237 milionów dolarów. "Głównymi pozycjami białoruskiego eksportu w ubiegłym [2020] roku były samochody ciężarowe, ciągniki i ciągniki siodłowe, mięso i produkty mięsne, cukier i produkty mleczne, leki, szczepionki i surowice krwi"⁸⁸. Odnotowując te pozytywne tendencje, strony podczas posiedzenia komisji międzyrządowej skupiły jednak swoją uwagę na tych kwestiach, których rozwiązanie pomogłoby przenieść stosunki dwustronne na nowy jakościowo poziom. Jednym z pilnych priorytetów jest rozszerzenie do marca 2021 roku ram prawnych białorusko-uzbeckiego współdziałania, które liczy ponad 70 umów. Ósme spotkanie Komisji Międzyrządowej przyczyniło się do jej dalszego rozwoju.

W szczególności w Taszkencie Narodowe Instytuty Metrologii Białorusi i Uzbekistanu podpisały umowę o współpracy, która określa główne obszary współpracy na najbliższe pięć lat. Dokument ten dotyczy ścisłego partnerstwa stron w opracowywaniu i wdrażaniu programów tworzenia standardów

---

kazahstanskaja-birzha-astana-namereny-razvivat-sotrudnichestvo-v-sfere-elektronnoj-torgovli-425206-2021

88 Białoruś dąży do dalszego rozwoju stosunków dwustronnych z Uzbekistanem [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9736>

krajowych i roboczych. "Innym kierunkiem jest udział w opracowywaniu międzypaństwowych dokumentów dotyczących jednolitości miar, mających na celu rozwiązanie problemów harmonizacji przepisów krajowych i wypracowanie jednolitych zasad w tym zakresie"⁸⁹. Ponadto, Państwowy Komitet Normalizacyjny Białorusi i Agencja Uzstandart przyjęły program współpracy na lata 2021-2023, który przewiduje porównanie norm państwowych, wzorcowanie wzorców pomiarowych i instrumentów roboczych, a także udział laboratoriów w programach badania biegułości. Wszystko to, wraz z planowanym utworzeniem stałej grupy, powinno pomóc w rozwiązaniu kwestii związanych z technicznymi barierami w handlu między tymi dwoma krajami. Innym ważnym perspektywicznym aspektem współpracy Białorusi i Uzbekistanu w tej dziedzinie jest fakt, że w Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej w wysokim stopniu gotowości znajduje się projekt umowy o trybie i warunkach usuwania barier technicznych we wzajemnym handlu z państwami trzecimi. W związku z tym białoruski Gosstandart⁹⁰ pracuje nad możliwością i aktywnie proponuje, aby pierwszy projekt pilotażowy dotyczący tej umowy po jej wejściu w życie był realizowany z Uzbekistanem⁹⁰.

Dziesięć kolejnych dokumentów o współpracy zostało podpisanych na początku marca 2021 roku przez uczelnie wyższe obu krajów. Dołączyły one do i tak już bardzo rozbudowanej bazy prawnej współdziałania instytucji edukacyjnych i organizacji naukowych, która liczyła już około dwustu bezpośrednich umów. Dzięki nim dziś z powodzeniem funkcjonują wspólne wydziały i programy edukacyjne, w tym studia dualne. W Taszkencie otwarto wspólny białorusko-uzbeckistański międzybranżowy instytut kwalifikacji technicznych. Obecnie trwają prace nad utworzeniem uzbecko-białoruskiego uniwersytetu materiałoznawstwa.

89_Instituty Metrologii Białorusi i Uzbekistanu podpisały porozumienie o współpracy [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/instituty-metrologii-belarusi-i-uzbekistana-podpisali-soglashenie-o-sotrudnichestve-431178-2021/>

90_Gosstandart Białorusi i Agencja Uzstandart podpisały program współpracy na lata 2021-2023 [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gosstandart-belarusi-i-agentstvo-uzstandart-podpisali-programmu-sotrudnichestva-na-2021-2023-gody-431298-2021/>

Wymowne są następujące liczby: "W roku akademickim 2020-2021 instytucje edukacyjne Białorusi przyjmą około 2 tysięcy uzbeckich studentów. Eksport usług edukacyjnych do Uzbekistanu w ubiegłym roku [2020] wyniósł 1,7 mln USD i wzrósł o prawie 14% w stosunku do roku poprzedniego⁹¹. Należy przypuszczać, że powstanie kolejnych dziesięciu dokumentów o współpracy między uczelniami obu krajów przyczyni się tylko do dalszego rozszerzenia białorusko-uzbeckiej współpracy w sferze edukacyjnej.

Ważnym wynikiem pracy komisji międzyrządowej było również pierwsze posiedzenie Białorusko-Uzbeckiej Rady Biznesu, na którym zebrało się ponad 170 przedstawicieli środowisk biznesowych obu krajów, którzy mogli omówić "konkretne projekty współpracy w zakresie rolnictwa, budowy maszyn, logistyki, przemysłu spożywczego, produkcji chemicznej i farmaceutycznej, nauki i edukacji oraz technologii informacyjnych⁹²". O potencjale realizacyjnym tych projektów dość wymownie świadczy przykład Mińskiej Fabryki Samochodów Osobowych, której przedstawiciele przywieźli do stolicy Uzbekistanu kontrakty o wartości ponad czterech milionów dolarów. Wynika to w dużej mierze z faktu, że "sieć dystrybucji towarowej MMZ w Taszkencie reprezentowana jest przez BURAN-SAVDO, SIGMA, INDUSTRIAL MARKETING, FUTURE GENERATION MARKETING. W latach 2019-2020 MMZ sprzedał ponad 1 tys. silników na uzbecki rynek pierwotny i wtórny⁹³. Istnieją więc poważne perspektywy dla rozwoju stosunków gospodarczych między tymi dwoma krajami.

---

91 Uniwersytety Białorusi i Uzbekistanu podpisały 10 dokumentów o współpracy [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/vuzy-belarusi-i-uzbekistana-podpisali-10-dokumentov-o-sotrudnichestve-431140-2021>

92 Ponad 170 przedstawicieli przedsiębiorstw z Białorusi i Uzbekistanu wzięło udział w spotkaniu rady biznesowej [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bolee-170-predstavitelej-biznesa-belarusi-i-uzbekistana-prinjali-uchastie-v-zasedanii-delovogo-soveta-431374-2021>

93 MMZ planuje podpisać kontrakty na ponad 4 mln dolarów podczas komisji międzyrządowej w Uzbekistanie [Electronic resource]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mMZ-vo-vremja-mezhpravkomissii-v-uzbekistane-planiruet-podpisat-kontrakty-bolee-chem-na-4-mln-431277-2021/>

Promowanie innowacji i rozwoju

W 2021 r. Chińska Republika Ludowa uruchomiła 14. pięcioletni plan rozwoju gospodarczego i społecznego do 2025 r., który podejmie nowe kroki w polityce reform i stworzy nową architekturę wzajemnie korzystnej współpracy międzynarodowej, aby "kompleksowo zwiększyć otwarcie kraju na świat zewnętrzny, promować liberalizację i ułatwienia w handlu i inwestycjach, promować innowacje i rozwój handlu, promować wysokiej jakości rozwój wspólnej budowy projektu Jednego Pasa i Jednej Drogi". Tymczasem strona chińska skupi się na tworzeniu nowych korzyści w międzynarodowej współpracy i konkurencji, ponieważ uważa, że "międzynarodowe interakcje gospodarcze i wymiana są nadal obiektywnym wymogiem dla globalnego rozwoju gospodarczego". Otwartość na świat zewnętrzny jest główną polityką państwa"⁹⁴. Jeśli chodzi o Białoruś, strona chińska wyraża przekonanie, że oba kraje powinny nadal wzajemnie wykorzystywać zalety swoich gospodarek, które w dużym stopniu się uzupełniają, rozwijając istniejący potencjał współdziałania, w tym w ramach projektu One Belt, One Road i Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego Wielki Kamień, oraz rozszerzać współpracę "w takich dziedzinach, jak walka z epidemiami, handel i gospodarka, edukacja, nauka i technologia, kultura, stosunki międzyregionalne"⁹⁵.

Należy przypomnieć, że do dnia dzisiejszego Republika Białorusi zbudowała dość silne i otwarte stosunki z Chińską Republiką Ludową, które są charakterystyczne tylko dla trzech państw - Rosji, Pakistanu i Wielkiej Brytanii. Potwierdzają to takie dane. "ChRL jest drugim po Rosji partnerem Białorusi w handlu zagranicznym, którego roczne obroty wynoszą 5 mld dolarów. Na tym

---

94 . Qimin, C. Chiny w latach 2021-2025 zamierzają wdrożyć nowy plan rozwoju / C. Qimin // [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/comments/view/kitaj-v-2021-2025-godah-nameren-realizovat-novyj-plan-razvitija-7479/>

95 Xiaoyun, S. Bierzemy byka za rogi / S. Xiaoyun // [Dokument elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/vzjat-byka-za-roga-sovety-posla-knr-kak-pravilno-vstretit-kitajskij-novyj-god-7657/>

konkurencyjnym rynku zdomowało się już około 500 białoruskich eksporterów. Akredytację uzyskało ponad 100 przedsiębiorstw rolnych. Na Białorusi z wykorzystaniem środków chińskich zrealizowano już 24 projekty o wartości prawie 4,5 mld dolarów⁹⁶.

Sztandarowym projektem w tym kontekście jest bez wątpienia chińsko-białoruski Park Przemysłowy Great Stone, w którym w ciągu niepełnych sześciu lat istnienia zainwestowano już 650 mln USD, a 68 rezydentów z 14 krajów zarejestrowało już inwestycje o wartości 1,2 mld USD, z czego około połowa rozpoczęła już działalność. Dzięki temu "superkondensator, żurawie samochodowe, urządzenia laserowe, drony, silniki Euro 6 i skrzynie biegów do dużych obciążeń, pilotażowa strefa komunikacji 5G oraz multimodalny terminal kontenerowy to tylko kilka przykładów projektów realizowanych obecnie w parku⁹⁷. W 2021 roku planują przyciągnąć tu kolejnych 17 nowych mieszkańców. W związku z tym duże nadzieje wiąże się z projektem stworzenia multimodalnego terminalu kolejowego z udziałem Niemiec, Chin i Szwajcarii, którego budowa wkrótce się rozpocznie, a także z przyjazdem tutaj amerykańskiej firmy Ivy Global, która rozważa możliwość otwarcia w "Wielkim Kamieniu" "zakładu farmaceutycznego do produkcji szerokiej gamy leków, w tym do zwalczania COVID-19"⁹⁸. W tym samym roku, "kiedy rozpocznie się drugi etap rozbudowy parku, planowana jest również budowa drugiego kompleksu mieszkalnego ze 173 mieszkaniami oraz drugiej stacji transformatorowej"⁹⁹.

---

96 Jaroszenko: Białoruś zbudowała silne i otwarte stosunki z Chinami [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/jaroshenko-belarus-vystroila-prochnye-i-otkrytye-otnoshenija-s-kitaem-428410-2021>

97 Inwestycje w Wielkim Kamieniu podczas realizacji projektu wyniosły 650 mln dolarów - Jaroszenko [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/investitsii-v-velikij-kamen-za-vremja-realizatsii-proekta-sostavili-650-mln-jaroshenko-428432-2021/>

98 Amerykańska firma Ivy Global rozważa otwarcie fabryki farmaceutycznej w Wielkim Kamieniu [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/amerikanskaja-kompanija-ivy-global-rassmatrivaet-vozmozhnost-otkrytija-v-velikom-kamne-farmzavoda-426540-2021/>

99 Park Przemysłowy Wielki Kamień spodziewa się przyciągnąć około 17 mieszkańców w 2021 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/industrialnyj-park-velikij-kamen-rasschityvaet-v-2021-godu-privlech-okolo-17-rezidentov-423412-2021/>

Kontynuując wątek budowlany, należy zwrócić uwagę, że w 2021 roku na pierwszy plan wysunie się również budowa na Białorusi z wykorzystaniem chińskiej pomocy grantowej narodowego stadionu piłkarskiego i basenu o międzynarodowym standardzie, a zakończenie tych projektów nastąpi w 2023 roku, a także rozpoczęcie w pierwszej połowie 2021 roku trzeciego etapu budowy mieszkań socjalnych na białoruskiej ziemi z wykorzystaniem ponownie chińskiej pomocy grantowej. Przypominamy, że w ciągu dwóch pierwszych faz projektu w sześciu obwodach i w Mińsku wybudowano 38 domów dla 3 286 mieszkań, poprawiając w ten sposób warunki życia ponad dziesięciu tysięcy osób. W trzecim etapie "planowana jest budowa 1166 mieszkań socjalnych w 20 domach. Całkowita powierzchnia zabudowy wyniesie ok. 66 tys. mkw. Mieszkania otrzymają obywatele, którzy są zarejestrowani jako potrzebujący lepszych warunków mieszkaniowych i są uprawnieni do otrzymania lokalu socjalnego"¹⁰⁰.

Wreszcie, jeśli chodzi o pandemię koronawirusa, oba kraje od samego początku połączyły siły w walce z nią, udzielając sobie wzajemnie pomocy i wsparcia. W rezultacie z Białorusi do Chin wysłano "40 ton humanitarnych środków medycznych". Z Chin - dwa transporty pilnej pomocy medycznej o wartości około 32,6 mln juanów, dostarczonej przez rząd chiński, oraz 110 ton z regionów bliźniaczych i firm partnerskich"¹⁰¹. Biorąc pod uwagę obecną sytuację z wielokrotnie obserwowanymi wybuchami epidemii, strony zamierzają nadal aktywnie współpracować, aby stawić czoła temu globalnemu wyzwaniu, potwierdzając konkretnymi działaniami istniejący poziom opartego na zaufaniu wszechstronnego partnerstwa strategicznego i wzajemnie korzystnej współpracy.

100_Chiny wybudują na Białorusi jeszcze 20 domów socjalnych [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kitaj-sobiraetsja-postroit-v-belarusi-esche-20-sotsialnyh-domov-426882-2021/>

101 Qiuyan, C. Covid nie jest przeszkodą - handel między Białorusią a Chinami okazał się odporny na stres / C. Qiuyan // [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/comments/view/kovid-ne-pomeha-torgovlja-belarusi-i-kr-okazalas-stressoustojchivoj-7641/>

Literatura

1) Przemówienie Prezydenta Republiki Kazachstanu Kassyma-Jomarta Kemelewicza Tokajewa do szefów państw członkowskich Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/18-01-2021-1.aspx>

2. Pivovarov E. Opublikowanie strategii rozwoju euroazjatyckiej integracji gospodarczej do 2025 roku / E. Pivovarov // [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/opublikovana-strategija-razvitiya-evrazijskoj-ekonomicheskoy-integratsii-do-2025-goda-423997-2021/>

3. Pivovarov, E. Myasnikovich uważa za konieczne rozwijanie w EAEU współpracy przemysłowej w branżach high-tech / E. Pivovarov // [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mjasnikovich-schitaet-neobhodimym-razvivat-v-eaes-promkooperatsiju-v-vysokotehnologichnyh-otrasljah-427278-2021>

4. eksport HTP w 2020 r. przekracza 2,5 mld USD - Golovchenko [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-pvt-v-2020-godu-prevysil-25-mlrd-golovchenko-427222-2021/>

5. Białoruś opowiada się za przyspieszoną realizacją projektów cyfrowych w EAEU - Golovchenko [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-vystupaet-za-uskorenie-realizatsii-tsifrovyyh-proektov-v-eaes-golovchenko>

6. Strategiczne kierunki rozwoju euroazjatyckiej integracji gospodarczej do 2025 roku. - - M., 2020. - - 61 c.

7. Kortunov A. Osiem zasad Wielkomorawskiego Partnerstwa / A. Kortunov // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/vosem-printsipov-bolshogo-evraziyskogo-partnerstva/>

8. Azja stworzyła największą na świecie strefę wolnego handlu [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://interaffairs.ru/news/show/28129>

9. Erokhin, V.L. Kompleksowe regionalne partnerstwo gospodarcze: przegląd głównych wskaźników sojuszu handlowego / V.L. Erokhin // Marketing i Logistyka. - – 2020. - – №6. - – C. 23–34.

10. Pivovar, E. EWG i Sekretariat Integracji Gospodarczej w Ameryce Środkowej podpisały memorandum / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eek-i-sekretariat-po-ekonomicheskoy-integratsii-v-tsentralnoj-amerike-podpisali-memorandum-430366-2021>

11. Pivovar, E. Kuba mianowana przedstawicielem w Euroazjatyckiej Komisji Gospodarczej / E. Pivovar // [źródło elektroniczne]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/kuba-naznachila-predstavitelja-v-evrazijskoj-ekonomicheskoy-komissii-427078-2021/>

12. Przewodniczący Rady EWG Michaił Myasnikowicz odbył spotkanie z Mohammadem Beherem Galifabem, przewodniczącym Madżlisu Rady Islamskiej Iranu [źródło elektroniczne]. - – 2021. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/09-02-2021-01.aspx>.

13. Możliwości intensyfikacji handlu i współpracy gospodarczej między Bangladeszem a EAEU dyskutowane w EWG [Electronic resource]. - – 2021. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/29-01-2021-3.aspx>

14. Pivovar, E. EAEU zamierza utworzyć strefy wolnego handlu z Egiptem, Indiami, Indonezją i Mongolią / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eaes-nameren-sozdat-zony-svobodnoj-torgovli-s-egiptom-indiej-indoneziej-i-mongoliej-426578-2021/>

15. Komitet Wykonawczy EWG i WNP podpisują plan współpracy na lata 2021-2022 [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/05-02-2021-07.aspx>

16. Pivovar, E. EAEC rozważy inicjatywę Uzbekistanu w sprawie budowy kolei transafgańskiej / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eaes-rassmotrit-initsiativu-uzbekistana-o-stroitelstve-transafganskoj-zheleznoj-dorogi-431104-2021/>

17. Program działań Rządu Republiki Białorusi na okres do 2025 roku. - Mińsk, 2020 r. - - 56 c.

18. Białoruś w ciągu pięciu lat zwiększyła produkcję innowacyjnych produktów o 1,5 raza [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-za-pjat-let-uvelichila-proizvodstvo-innovatsionnoj-produksii-v-15-raza-415135-2020/>

19. W "Wielkim Kamieniu" zaprezentowała się firma "Aviation Technologies and Complexes" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-velikom-kamne-prezentovali-kompaniju-aviatsionnye-tehnologii-i-kompleksy-421952-2020/>

20. Mieszkaniec Kamienia Wielkiego realizuje projekt z zakresu nowych materiałów [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rezident-velikogo-kamnja-realizuet-proekt-v-sfere-novyh-materialov-420268-2020/>

21. W "Wielkim Kamieniu" otwarto chińsko-białoruskie centrum współpracy w dziedzinie osiągnięć naukowych i technologicznych [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kitajsko-belorusskij-tsentr-sotrudnichestva-v-oblasti-nauchno-tehnicheskikh-dostizhenij-otkryt-v-421475-2020/>

22. Budowa międzynarodowego centrum wystawienniczego rozpoczęła się w "Wielkim Kamieniu" [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/stroitelstvo-mezhdunarodnogo-vystavochnogo-tsentra-nachalos-v-velikom-kamne-421518-2020/>

23. Yan, G. Czy chiński biznes będzie nadal inwestował na Białorusi / G. Yan // [zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/interview/view/prodolzhit-li-kitajskij-biznes-investirovat-v-belarus-jan-gan-o-novyh-tsentrah-pritjazhenija-7602/>.

24. Deklarowane inwestycje mieszkańców Wielkiego Kamienia szacowane są na ponad 1,2 mld dolarów [Electronic resource]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/zajavlennye-investitsii-rezidentov-velikogo-kamnja-otsenivajutsja-v-bolee-chem-12-mlrd-421491-2020/>

25. Główne postanowienia Projektu Programu Rozwoju Społeczno-Ekonomicznego Republiki Białoruś na lata 2021-2025 [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.sb.by/articles/osnovnye-polozheniya-proekta-programmy-sotsialno-ekonomicheskogo-razvitiya-respubliki-belarus-na-202.html>

26. Wzrost PKB a rozwój regionalny - Minister Gospodarki o planach na okres pięcioletni [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rost-vvp-i-razvitie-regionov-ministr-ekonomiki-o-planah-na-pjatiletku-428671-2021/>

27. Zalessky, B. Z naciskiem na współpracę. Kronika międzynarodowych interakcji w przestrzeni postsowieckiej / B. Zalessky. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2020. - - 192 c.

28. Mieszkańcy wolnych stref ekonomicznych w 2020 r. stanowili prawie 5% PKB Białorusi [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rezidenty-svobodnyh-ekonomicheskikh-zon-v-2020-godu-sformirovali-pochti-5-vvp-belarusi-428975-2021>

29. Mieszkańcy strefy ekonomicznej Gomel-Raton w 2020 r. zwiększyli produkcję o 13,1% [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-gomel-raton-uvelichili-objem-proizvodstva-produksii-na-131-v-2020-godu-429328-2021/>

30. Mieszkańcy FEZ "Grodnoinvest" w 2020 roku eksportowali produkty do 65 krajów [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL:

<https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-grodnoinvest-v-2020-godu-eksportirovali-produktsiju-v-65-stran-429156-2021>

31. Eksport mieszkańców Mińskiej Strefy Ekonomicznej w 2020 roku wyniósł prawie 1,5 mld dolarów [źródło elektroniczne]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/eksport-rezidentov-sez-minsk-v-2020-godu-sostavil-pochti-15-mlrd-429290-2021/>

32. Mieszkańcy FEZ "Witebsk" zwiększyli produkcję o 17% w 2020 roku [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-vitebsk-v-2020-godu-uvelichili-objem-proizvodstva-produktsii-na-17-429730-2021>

33. JSC "Vityaz" jest uznany za najlepszego mieszkańca FEZ "Witebsk" na podstawie wyników 2020 roku [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/oaovityjaz-priznano-luchshim-rezidentom-sez-vitebsk-po-itogam-2020-goda-429541-2021/>

34. Nowy mieszkaniec FEZ "Witebsk" będzie rozwijał produkcję materiałów budowlanych [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-vitebsk-budet-razvivat-proizvodstvo-stroitelnyh-materialov-422919-2021/>

35. Nowy mieszkaniec FEZ "Witebsk" będzie rozwijał produkcję specjalistycznego sprzętu do prasowania hydraulicznego [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-vitebsk-budet-razvivat-proizvodstvo-spetsialnogo-gidropressovogo-oborudovanija-424231-2021/>

36. Nowy mieszkaniec FEZ "Witebsk" będzie rozwijał produkcję części do maszyn rolniczych [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-vitebsk-budet-razvivat-proizvodstvo-komplektujuschih-dlja-selhoz mashin-429288-2021/>

37. W budowę obiektów infrastrukturalnych FEZ "Witebsk" planuje się zainwestować około 40 mln Br [źródło elektroniczne]. - – 2021. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/okolo-br40-mln-planiruetsja-investirovat-v-stroitelstvo-objektov-infrastruktury-sez-vitebsk-429858-2021>

38. Xiaojuan, L. Kształtowanie się białoruskiego modelu rozwoju technoparku / L. Xiaojuan // *Ekonomia i Bankowość*. - - 2018. - - №2. - - C. 53–64.

39. Pinyagin Y., Xiaojuan L. Technoparki jako element infrastruktury innowacyjnej kraju. - - 2016. - - №12. - - C. 48–55.

40. Mieszkańcy białoruskich technoparków przez 5 lat 6-krotnie zwiększyli produkcję [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rezidenty-belorusskih-tehnoparkov-za-5-let-uvelichili-vypusk-produktsii-v-6-raz-428037-2021/>

41. Tematyka infrastruktury innowacyjnej Republiki Białorusi / pod red. A.G. Szumilina. - Mińsk: GU "BelISA", 2018. - - 98 c.

42. Technoparki białoruskich uczelni w 2020 roku wyprodukowały produkty o wartości 17 mln Br [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/tehnoparki-vuzov-belarusi-za-2020-god-proizveli-produktsii-na-br17-mln-425772-2021/>

43. Sprawozdanie premiera Republiki Białoruś Romana Gołowczenki na VI Ogólnobiałoruskim Zgromadzeniu Ludowym "O polityce wzrostu gospodarczego" [zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9740>

44. Opinia: Tworzenie technoparków na terenach niewykorzystanych - przykład zaawansowanego rozwoju regionów [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/mnenie-sozdanie-tehnoparkov-na-naispolzuemyh-ploschadjah-primer-operezhajuschego-razvitiija-regionov-428389-2021>

45. Bezpieczeństwo żywnościowe i wzrost eksportu - zidentyfikowane obszary rozwoju przedsiębiorczości rolniczej [Zasób elektroniczny]. - - 2021. -

URL: <https://www.belta.by/economics/view/prodbezopasnost-i-naraschivanie-eksporta-opredeleny-napravlenija-razvitija-agnarnogo-biznesa-427294-2021/>

46. Program państwowy "Biznes rolniczy" na lata 2021-2025 [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://pravo.by/document/?guid=12551&p0=C22100059&p1=1&p5=0>

47. Białoruś przewiduje zwiększenie eksportu rolnego do 7 mld dolarów w 2025 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-v-2025-godu-narastit-eksport-selhozproduksii-do-7-mlrd-427628-2021/>

48. Białoruś w 2020 roku zaczyna dostarczać produkty rolne na 20 nowych rynków [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-v-2020-godu-nachala-postavki-selhozproduksii-na-20-novyh-rynkov-427631-2021/>

49. Eksport białoruskich produktów rolnych w 2020 roku wzrósł o 4,3% [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduksii-v-2020-godu-vyros-na-43-427620-2021>

50. Rogachev MCC rozszerzył eksport w 2020 roku poprzez dostawy na nowe rynki w czterech krajach [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rogachevskij-mkk-v-2020-godu-rasshiril-eksport-za-schet-postavok-na-novye-rynki-chetyreh-stran-427607-2021>

51. Turovsky Dairy Plant w 2020 r. wyprodukował o jedną trzecią więcej sera i osiągnął 110 mln dolarów przychodów [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/turovskij-molochnyj-kombinat-v-2020-godu-proizvel-na-tret-bolshe-syrov-i-vyruchil-110-mln-427862-2021/>

52. Zalessky, B.L. Perspektywiczny mechanizm e-commerce na drodze do maksymalnej realizacji potencjału / B.L. Zalessky // Studia Społeczno-Humanitarne. - - 2020. - - №5. - - C. 19-31.

53. Eksport cementu przez BUTB w styczniu wzrósł 10-krotnie [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-tsementa-cherez-butb-v-janvare-vyros-v-10-raz-428027-2021/>

54. BUTB i Rosyjskie Przedstawicielstwo Handlowe zamierzają przyczynić się do zwiększenia obrotów handlowych [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i-torgovoe-predstavitelstvo-rf-namereny-sodejstvovat-velicheniju-tovarooborota-428409-2021/>

55. Białoruś i Udmurtia zamierzają zwiększyć obroty handlowe poprzez bardziej aktywne wykorzystanie handlu wymiennego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-udmurtija-namereny-velichit-tovarooborot-za-schet-bolee-aktivnogo-ispolzovanija-birzhevoj-427781-2021/>

56. BUTB oczekuje rozszerzenia współpracy z biznesem obwodu wołgogradzkiego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-rasschityvaet-na-rasshirenie-sotrudnichestva-s-delovymi-krugami-volgogradskoj-oblasti-429055-2021/>

57. W styczniu eksport tarcicy przez BUTB wzrósł o 27% [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-janvare-eksport-pilomaterialov-cherez-butb-vyros-na-27-429846-2021/>

58. Brytyjska firma kupiła za pośrednictwem BUTB produkty z drewna za ponad 1 mln euro [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/britanskaja-kompanija-kupila-cherez-butb-produktsiju-derevoobrabotki-bolee-chem-na-1-mln-evro-424714-2021/>

59. BUTB pracuje nad możliwością eksportu białoruskiej tarcicy do Francji [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-prorabatyvaet-vozmozhnost-eksporta-belorusskih-pilomaterialov-vo-frantsiju-430040-2021/>

60. BUTB jest gotowy do wspierania eksportu pelet paliwowych do Europy Północnej [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-gotova-sodejstvovat-eksportu-toplivnyh-granul-v-severnuju-evropu-426052-2021/>.

61. Oleje roślinne i dodatki paszowe stanowiły ponad 40% eksportu rolnego za pośrednictwem BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rastitelnye-masla-i-kormovye-dobavki-obespechili-bolee-40-eksporta-selhozproduksii-cherez-butb-415013-2020/>

62. Eksport oleju rzepakowego przez BUTB w styczniu wzrósł prawie 10-krotnie [źródło elektroniczne]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-rapsovogo-masla-cherez-butb-v-janvare-vyros-pochti-v-10-raz-426697-2021/>

63. Pięciotysięczna spółka nierezydentów akredytowana na BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/na-butb-akkreditovalas-5-tysjachnaja-kompanija-nerezident-431246-2021/>

64. Białoruska tarcica o wartości 2,6 mln USD sprzedawana do Chin za pośrednictwem BUTB [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beloruskie-pilomaterialy-na-26-mln-prodany-v-kitaj-cherez-butb-431434-2021/>

65. Białoruska tarcica o wartości 2,4 mln dolarów sprzedana do Chin w handlu wymiennym [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beloruskie-pilomaterialy-na-24-mln-prodany-v-kitaj-na-birzhevyh-torgah-425850-2021/>

66. Wysyłka mleka w proszku po raz pierwszy sprzedana do Chin poprzez wymianę [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/partiju-suhogo-moloka-vpervye-prodali-v-kitaj-cherez-birzhu-424904-2021/>

67. Pierwsza transakcja z firmą z Egiptu została zawarta na BUTB [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pervuju-sedelku-s-kompaniej-iz-egipta-sovershili-na-butb-431073-2021>

68. Program [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.pbu2020.eu/by/pages/135>

69. Nowe ronda w Białej Podlaskiej [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.pbu2020.eu/by/news/1961>

70. Wyniki roku 2020 [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.pbu2020.eu/by/news/1952>

71. Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020. [Zasób elektroniczny]. - – 2014. - URL: <https://www.customs.gov.by/ru/2014-2020-ru/>

72. Brześć i Biała Podlaska opracowują wspólne projekty w zakresie zielonej gospodarki [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/brest-i-bjala-podljaska-prorabatyvajut-sovmestnye-proekty-v-zelenoj-ekonomike-424871-2021>

73. Arikas, D. Inicjatywy miast europejskich w zakresie energii i klimatu / D. Arikas, M. Gratz, E. Ferrer, A. Chumakova, N. Andreenko. - Bałtyckie Forum Ekologiczne Niemcy, 2019 r. - – 34 c.

74. Ponad 50 białoruskich miast jest gotowych zobowiązać się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/bolee-50-belorusskih-gorodov-gotovy-vzjat-na-sebja-objazatelstva-po-snizheniju-vybrosov-parnikovyh-424013-2021/>

75. Na dachu gimnazjum w Kostyukowiczach powstanie elektrownia fotowoltaiczna [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <http://climate.ecopartnerstvo.by/ru/news/664>

76. Na Białorusi rozpoczęła pracę nowa elektrownia słoneczna [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <http://climate.ecopartnerstvo.by/ru/news/664>

77. Mścislaw dla ekologicznego stylu życia! I potwierdzają to Dni Energii [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <http://climate.ecopartnerstvo.by/ru/news/616>

78. Europejski Tydzień Mobilności [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://rosavtotransport.ru/ru/activities/european-mobility-week/>

79. Nowa trasa ekologiczna, przejazd rowerem i darmowy bilet - jak będzie wyglądał Europejski Tydzień Mobilności w Mińsku [Materiał elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyyj-ekomarshrut-veloprobeg-i-besplatnyj-proezd-kakoj-budet-evropejskaja-nedelja-mobilnosti-v-minske-406811-2020/>

80. O spotkaniu ambasadora Białorusi z ministrem rolnictwa Kazachstanu [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://kazakhstan.mfa.gov.by/ru/embassy/news/c66dcb28873a0b75.html>

81. Eksport białoruskich produktów rolnych do Kazachstanu w 2020 roku wzrósł o ponad 20% [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoj-selhozproduksii-v-kazahstan-v-2020-godu-vyros-bolee-chem-na-20-430100-2021>

82. Kazachstan jest zainteresowany białoruskim doświadczeniem w rozwoju przemysłu mleczarskiego i cukrowniczego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kazahstan-zainteresovan-v-belorusskom-opyte-razvitiya-molochnoj-i-saharnoj-otraslej-430102-2021>

83. "Gomselmash" i "AgromashHolding KZ" rozszerzą asortyment sprzętu rolniczego w 2021 roku [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-i-agromashholding-kz-rasshirjat-linejku-agrotehniki-v-2021-godu-424825-2021/>

84. "Gomselmash" dodatkowo wysłał do Kazachstanu 30 zestawów maszynowych KZS-10 MAX [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-dopolnitelno-otgruzil-v-kazahstan-30-mashinokomplektov-kzs-10-max-421382-2020/>

85. Utyupin: rozważana jest możliwość zorganizowania wystawy "Belagro" w Kazachstanie [Zasób elektroniczny]. - - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/utjupin-rassmatrivaetsja-vozmozhnost-provedenija-vystavki-belagro-v-kazahstane-417045-2020/>

86. BUTB i kazachska Astana Exchange zamierzają rozwijać współpracę w dziedzinie handlu elektronicznego [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i-kazahstanskaja-birzha-astana-namereny-razvivat-sotrudnichestvo-v-sfere-elektronnoj-torgovli-425206-2021>

87. Białoruś dąży do dalszego rozwoju stosunków dwustronnych z Uzbekistanem [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9736>

88. Instytuty Metrologii Białorusi i Uzbekistanu podpisały porozumienie o współpracy [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/instituty-metrologii-belarusi-i-uzbekistana-podpisali-soglashenie-o-sotrudnichestve-431178-2021/>

89. Gosstandart Białorusi i Agencja Uzstandart podpisały program współpracy na lata 2021-2023 [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gosstandart-belarusi-i-agentstvo-uzstandart-podpisali-programmu-sotrudnichestva-na-2021-2023-gody-431298-2021/>

90. Uniwersytety Białorusi i Uzbekistanu podpisały 10 dokumentów o współpracy [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/society/view/vuzy-belarusi-i-uzbekistana-podpisali-10-dokumentov-o-sotrudnichestve-431140-2021>

91. Ponad 170 przedstawicieli przedsiębiorstw Białorusi i Uzbekistanu wzięło udział w posiedzeniu rady biznesowej [Zasób elektroniczny]. - - 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bolee-170-predstavitelej-biznesa-belarusi-i-uzbekistana-prinjali-uchastie-v-zasedanii-delovogo-soveta-431374-2021>

92. MMZ planuje podpisać kontrakty na ponad 4 mln dolarów podczas komisji międzyrządowej w Uzbekistanie [Electronic resource]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mmz-vo-vremja-mezhpravkomissii-v-uzbekistane-planiruet-podpisat-kontrakty-bolee-chem-na-4-mln-431277-2021/>.

93. Komunikat z V Plenum XIX Komitetu Centralnego KPCh [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <http://ru.china-embassy.org/rus/ggl/t1832267.htm>

94. Qimin, C. Chiny w latach 2021-2025 zamierzają wdrożyć nowy plan rozwoju / C. Qimin // [Zasób elektroniczny]. - – 2020. - URL: <https://www.belta.by/comments/view/kitaj-v-2021-2025-godah-nameren-realizovat-novyj-plan-razvitija-7479/>

95. Xiaoyun, S. Bierzemy byka za rogi / S. Xiaoyun // [Dokument elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/vzjat-byka-za-roga-sovety-posla-knr-kak-pravilno-vstretit-kitajskij-novyj-god-7657//>

96. Jaroszenko: Białoruś zbudowała silne i otwarte stosunki z Chinami [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/jaroshenko-belarus-vystroila-prochnye-i-otkrytye-otnoshenija-s-kitaem-428410-2021>

97. Inwestycje w Wielkim Kamieniu podczas realizacji projektu wyniosły 650 mln dolarów - Jaroszenko [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/investitsii-v-velikij-kamen-za-vremja-realizatsii-proekta-sostavili-650-mln-jaroshenko-428432-2021/>

98. Amerykańska firma Ivy Global rozważa możliwość otwarcia fabryki farmaceutycznej w Wielkim Kamieniu [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/amerikanskaja-kompanija-ivy-global-rassmatrivaet-vozmozhnost-otkrytija-v-velikom-kamne-farmzavoda-426540-2021/>

99. Park Przemysłowy Wielki Kamień spodziewa się przyciągnąć około 17 mieszkańców w 2021 roku [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/industrialnyj-park-velikij-kamen-rasschityvaet-v-2021-godu-privlech-okolo-17-rezidentov-423412-2021/>

100. Chiny wybudują na Białorusi jeszcze 20 domów socjalnych [Zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kitaj-sobiraetsja-postroit-v-belarusi-esche-20-sotsialnyh-domov-426882-2021/>

101. Qiyan, C. Covid nie przeszkodą - handel między Białorusią a Chinami okazał się odporny na stres / C. Qiyan // [zasób elektroniczny]. - – 2021. - URL: <https://www.belta.by/comments/view/kovid-ne-pomeha-torgovlja-belarusi-i-kr-okazalas-stressoustojchivoj-7641/>.

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

**More
Books!**

yes
I want morebooks!

Buy your books fast and straightforward online - at one of world's fastest growing online book stores! Environmentally sound due to Print-on-Demand technologies.

Buy your books online at
www.morebooks.shop

Kaufen Sie Ihre Bücher schnell und unkompliziert online – auf einer der am schnellsten wachsenden Buchhandelsplattformen weltweit! Dank Print-On-Demand umwelt- und ressourcenschonend produziert.

Bücher schneller online kaufen
www.morebooks.shop

KS OmniScriptum Publishing
Brivibas gatve 197
LV-1039 Riga, Latvia
Telefax: +371 686 20455

info@omniscryptum.com
www.omniscryptum.com

OMNIScriptum

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY